

KOMBATANT

BIULETYN URZĘDU DO SPRAW KOMBATANTÓW I OSÓB REPRESJONOWANYCH

2 (169)

Luty 2005

ISSN 0867-8952

60. rocznica oswobodzenia obozu Auschwitz-Birkenau

Relacje z obchodów na str. 10-14

Odszedł na zawsze

Jan Nowak-Jeziorański

20 stycznia 2005 roku, w nocy, w warszawskim szpitalu zmarł Jan Nowak (Zdzisław Jeziorański). Żołnierz, polityk, publicysta. Jedna z najwybitniejszych postaci Polski w XX wieku. Był niekwestionowanym autorytetem moralnym, osobistością publiczną ogromnie zasłużoną dla sprawy polskiej. Choć nigdy nie pełnił wysokich funkcji państwowych, w Jego głos, komentujący wydarzenia publiczne, wszyscy się z uwagą wsłuchiwalimy. W 1994 roku napisał:

Od dzieciństwa chciałem żyć i pracować dla kraju. Marzyłem o tym, aby coś dla niego zrobić. Studiowałem ekonomię, bo przed wojną wydawało mi się, że najważniejszą rzeczą będzie podniesienie Polski z niżu, w jakim pogrążyła ją epoka rozbiorowa. Stało się inaczej. Życie wypełniła mi walka o odzyskanie niepodległości. Uważam, że człowiek najpełniej znajduje szczęście i zaspokojenie swoich aspiracji w służbie jakiejś altruistycznej idei, w którą wierzy, i której oddaje się bez reszty.

Zdjęcie paszportowe Jana Nowaka z 1943 roku. Pod tym pseudonimem, jako kurier między dowództwem AK w kraju i rządem polskim w Londynie kilkakrotnie podróżował na trasie Warszawa-Londyn

Aby zachować pamięć o bohaterach II wojny światowej

„Pro Memoria”

Medal ustanowiony przez Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych

25 stycznia 2005 r. kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych minister Jan Turski podpisał decyzję o ustanowieniu Medalu „Pro Memoria” oraz regulamin jego nadawania.

Medal „Pro Memoria” został ustanowiony w 60. rocznicę zakończenia II wojny światowej, w celu uhonorowania osób fizycznych i prawnych szczególnie zasłużonych w utrwalaniu pamięci o ludziach i ich czynach w walce o niepodległość Polski podczas II wojny światowej i po jej zakończeniu. Medal będzie nadawał kierownik Urzędu z własnej inicjatywy lub na wniosek organów władzy państwowej i samorządowej, organizacji pozarządowych, polskich placówek dyplomatycznych.

Medal zaprojektowany został przez artystów-medalierów Roussanę i Andrzeja Nowakowskich z Warszawy na podstawie założeń opracowanych w Departamencie Wojskowym Urzędu. Projekt uzyskał pozytywną opinię Komisji Heraldycznej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji.

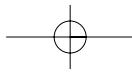
Na stronie licowej Medalu, na tle rozdartych krat, umieszczony jest orzeł wzoru z drzewca sztandaru wojskowego spoczywający na obnażonej szablce polskiej skrzyżowanej z drutem kolczastym. Na stronie odwrotnej, w otoku z napisem „Urząd do

Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych”, znajduje się napis „Pro Memoria”. Pod nim skrzyżowanie gałązek dębiny i wawrzynu oraz data „8 maja 2005”. Odznaka zawieszona jest na wstążce w kolorach granatowym, amarantowym i czarnym – wziętych ze wstążek Orderu Wojennego Virtuti Militari, Krzyża Walecznych i Krzyża Zasługi z Mieczami.

Oprócz medalu wyróżnieni otrzymają także okolicznościowy dyplom oraz legitymację odznaczeniową.

plk Mirosław SULEJ
Naczelnik Wydziału
Odznaczeń i Mianowań Urzędu

Sprawozdanie z działalności Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych w 2004 roku

Praca na rzecz środowisk kombatanckich

Choć w ubiegłorocznej pracy Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych najbardziej widoczna była organizacja obchodów rocznic historycznych (szczególnie bitwy o Monte Cassino, Powstania Warszawskiego i Dnia Weterana), jednak nie mniej troski i uwagi poświęcał Urząd sprawom opieki socjalnej nad kombatantami, przede wszystkim tymi, którzy mają najniższe dochody. Wynika tak z przygotowanego – jak zwykle na przełomie roku – sprawozdania. Poniżej przedstawiamy skrótowy zapis najważniejszych spraw zawartych w tym sprawozdaniu. Pełny tekst można przeczytać na stronie internetowej Urzędu – www.udskior.gov.pl

W roku 2004 Urząd konsekwentnie prowadził politykę równego traktowania wszystkich organizacji kombatanckich. Zasada ta spotyka się z dobrym przyjęciem środowiska. Utrzymany też został zrównoważony i pluralistyczny charakter Rady do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych kierowanej przez Jerzego Woźniaka. Ugruntowano obyczaj wspólnego uczestniczenia w obchodach kombatantów z różnych nurtów i środowisk. Dzięki udziałowi młodzieży uroczystości te stały się istotnym elementem wychowania patriotycznego. Nadal tradycyjnie dobrze układała się współpraca z duszpasterstwem wojskowym i kombatanckim różnych wyznań. Na trwałe do kalendarza wpisany został Opłatek Kombatancki, którego współgospodarzami byli w ubiegłym roku minister **Jan Turski** oraz Biskup Polowy Wojska Polskiego gen. dyw. **Sławoj Leszek Głódź**.

W tym duchu Urząd uczestniczył w pracach komisji sejmowych i senackich nad nowelizacją prawa kombatanckiego, także w części dotyczącej przywrócenia uprawnień kombatanckich niektórym grupom osób pozbawionym ich po 1991 roku. Prawnicy i eksperci Urzędu wspierali pracę posłów w celu znalezienia praktycznych rozwiązań, zadowalających zarówno większość parlamentarną, jak i podstawowe środowiska kombatanckie. Wielomiesięczne próby znalezienia kompromisu skończyły się niepowodzeniem, bowiem we wrześniu 2004 roku Sejm RP odrzucił poselski projekt nowelizacji tych zapisów.

Prace nad zmianą ustawy o kombatantach prowadzone były w atmosferze ostrej konfrontacji politycznej, a dyskusja o niej była elementem szerszej debaty o najnowszej historii Polski.

Duże znaczenie dla prowadzonej przez Urząd polityki równego traktowania wszystkich środowisk miały bezpośrednie spotkania ministra **Jana Turskiego** z kombatantami w terenie. Spotkania te są już tradycją. W 2004 roku odbyło się ich czternaście w różnych miastach Polski; objęły

łącznie ponad 1300 osób. Ponieważ w ciągu roku „Kombatant” relacjonował przebieg wielu z tych spotkań, w niniejszym sprawozdaniu nie przedstawiamy poruszanych na nich problemów.

Pomoc socjalna i zdrowotna

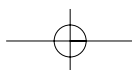
W 2004 roku Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych realizował zadania związane z opieką państwa wobec weteranów, ofiar wojny i represji powojennych. W miarę posiadanych środków kontynuowana była polityka szczególnej pieczy nad zaspokojeniem ich potrzeb materialnych, socjalnych i zdrowotnych. Z jednej strony Urząd aktywnie zabiegał o zwiększenie tych środków, z drugiej – prowadził akcję skierowaną do administracji rządowej i samorządowej, aby zintensyfikować pomoc kierowaną do weteranów na szczeblu lokalnym.

Udzielanie indywidualnej pomocy pieniężnej tym kombatantom, którzy znajdowali się w najtrudniejszej sytuacji materialnej, odbywało się poprzez Państwowy Fundusz Kombatantów, w którym na ten cel przewidziano kwotę 2 mln 310 tys. zł. Część tej sumy (605 tys. zł) – podobnie jak w roku ubiegłym – przekazano Związkowi Inwalidów Wojennych RP i Związkowi Ociemniałych Żołnierzy RP na pomoc socjalną dla tych środowisk. 1 mln 705 tys. zł pozostało w dyspozycji Kierownika Urzędu. Kwotę tę rozdysponowano na 3556 osób.

Za dwudziestu kombatantów nie podlegających ubezpieczeniu społecznemu lub nie pobierających emerytury lub renty Urząd odprowadzał składkę na ubezpieczenie zdrowotne, wydatkując na ten cel kwotę ok. 8 tys. zł.

Urząd zacieśniał współpracę z Wojewódzkimi Oddziałami Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawach dotyczących leczenia szpitalnego i sanatoryjnego kombatantów.

Ciąg dalszy na str. 4

Ciąg dalszy ze str. 3

Interweniował – jeśli zachodziła taka konieczność – by umieścić osoby uprawnione w placówkach leczniczo-opiekuńczych oraz w domach kombatanta. Kontynuował też coraz bardziej popularną akcję „Apteka przyjazna dla kombatanta”, której celem jest sprzedaż leków dla kombatantów po preferencyjnych cenach. Na taką pomoc środowisku kombatanckiemu zdecydowało się już 50 aptek w całej Polsce.

W 2004 roku kontynuowano udzielanie pomocy finansowej kombatantom polskim mieszkającym na Wschodzie (na Litwie, Białorusi i Ukrainie). Na wniosek kierownika Urzędu Prezes Rady Ministrów przyznał 67 takim osobom renty specjalne. Ponadto 15 polskich kombatantów zamieszkałych na Białorusi i Ukrainie, a przebywających czasowo w Polsce, zostało objętych pomocą socjalną ze środków PFK.

Dzięki zabiegom Urzędu, 27 kwietnia ub. roku została podjęta decyzja Rady Ministrów o przyznaniu świadczeń specjalnych byłym więźniom Centralnego Obozu Pracy w Jaworznie, do którego kierowano w latach 1947–1949 obywateli polskich narodowości ukraińskiej. Świadczenie w wysokości 562 zł dla osób nie pobierających emerytury lub renty, a dla pozostałych 281 zł, otrzymywało w styczniu br. 121 więźniów Jaworzna.

Z zakończonych w minionym roku badań nad sytuacją życiową kombatantów i wdów po kombatantach (raport z badań jest dostępny na stronach internetowych www.udskior.gov.pl) wynika, iż istnieje pilna potrzeba zwiększenia aktywności państwa w dziedzinie zabezpieczenia podstawowych potrzeb socjalno-zdrowotnych środowiska. W oparciu o wyniki raportu Urząd zgłosił – w trakcie prac nad projektem ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych – propozycje rozwiązań doprecyzujących uprawnienia kombatantów, inwalidów wojennych oraz osób represjonowanych w tej dziedzinie. Większość z nich znalazła odzwierciedlenie w nowym akcie prawnym, który wszedł w życie 1 października 2004 roku.

Przyznawanie uprawnień i świadczeń kombatanckich

W roku 2004 wpłynęło do Urzędu ponad 44 tys. wniosków (o 20% mniej niż w roku 2003) o przyznanie prawa do określonych świadczeń, przede wszystkim uprawnień kombatanckich i świadczenia dla osób deportowanych do pracy przymusowej. Główną przyczyną napływu tych wniosków były orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. (Jak wiadomo, w 2003 roku Trybunał uchylił przepisy określające terminy składania wniosków o uprawnienia kombatanckie i o świadczenie dla deportowanych). Poza tym znaczna liczba osób, urodzonych podczas deportacji ich rodziców, również wystąpiła o przyznanie prawa do świadczenia.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecz-

nych Urząd potwierdzał również okres świadczenia pracy po 1956 roku na rzecz organizacji politycznych i związków zawodowych, nielegalnych w rozumieniu przepisów obowiązujących do kwietnia 1989 roku, oraz okres niewykonywania pracy przed dniem 4 czerwca 1989 roku na skutek represji politycznych. Ogólne zestawienie wniosków, które były rozpatrywane w 2004 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Wnioski o przyznanie uprawnień i świadczeń złożone w 2004 roku (w porównaniu z rokiem 2003)

Rodzaj wniosków	Liczba spraw	
	2003	2004
Wnioski o przyznanie uprawnień określonych w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 roku o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, w tym wnioski wdów i wdowców	21 144	17 090
Wnioski o przyznanie świadczenia określonego w ustawie z dnia 31 maja 1996 roku o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR	16 555	17 709
Wnioski składane na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	63	56
Odwołania od decyzji Urzędu, w tym wnioski o wznowienie postępowania i przywrócenie uprawnień osobom pozbawionym uprawnień w latach poprzednich	17 637	11 372
Razem	55 399	46 227

Jednocześnie, realizując wymienione w tabeli ustawy, Urząd wydał 70 493 orzeczenia (w 2003 roku – 46 136). Spośród tych orzeczeń ok. 50 tys. stanowiły decyzje o przyznaniu prawa do uprawnień lub świadczeń wynikających z realizowanych przez Urząd ustaw. Wydawane decyzje negatywne były spowodowane najczęściej brakiem podstaw prawnych do ich pozytywnego rozstrzygnięcia lub przedstawieniem przez wnioskodawców niewystarczającego materiału dowodowego.

Od 1 stycznia 2004 r. wydawane przez Kierownika Urzędu rozstrzygnięcia podlegają kontroli sądowo-administracyjnej, sprawowanej przez Wojewódzkie Sądy Administracyjne oraz Naczelny Sąd Administracyjny. W ubiegłym roku NSA wydał łącznie 29 orzeczeń, wśród których było: 19 postanowień o odrzuceniu skarg, 3 wyroki uchylające za-

skarżone orzeczenia WSA i 7 wyroków oddalających skargi na orzeczenie WSA.

Pomimo znacznej skali zmian przepisów prawnych oraz ich interpretacji przez sądy, Urząd przy tej samej obsadzie kadrowej zwiększył wyraźnie wydajność pracy, przy jednoczesnym zachowaniu dobrego poziomu merytorycznego wydawanych rozstrzygnięć. Było to możliwe dzięki dobrej organizacji pracy oraz stworzeniu właściwego systemu motywacyjnego. Działania te zaowocowały wzrostem liczby wydawanych orzeczeń o blisko 25 tys., jak również znacznym skróceniem okresu oczekiwania wnioskodawców na rozpoznanie sprawy.

Tabela 2. Orzeczenia Wojewódzkich Sądów Administracyjnych w sprawach kombatanckich i świadczących za prace przymusowe

Rodzaj orzeczenia	Liczba spraw	
	2003	2004
Wyroki uchylające decyzje kierownika Urzędu i postanowienia stwierdzające nieważność decyzji lub zobowiązujące do wydania orzeczenia	1635	1321
Wyroki oddalające skargi na decyzje kierownika Urzędu	1935	1820
Postanowienia o odrzuceniu skarg lub umorzeniu postępowania	422	939
Razem	3992	4080

31 grudnia 2004 r. w Urzędzie oczekiwało na rozpatrzenie 6,4 tys. spraw, w tym 2,7 tys. wniosków o przyznanie świadczeń z tytułu urodzenia podczas pracy przymusowej rodziców.

Nadawanie orderów i odznaczeń, stopni wojskowych oraz patentów

W roku 2004 wpłynęło do Urzędu 1190 wniosków o uhonorowanie kombatantów i osób represjonowanych orderami i odznaczeniami państwowymi – o 20% więcej niż w roku poprzednim. 542 z nich dotyczyło nadania Orderu Odrodzenia Polski, 431 Krzyża Zasługi, a 217 medalu „Za zasługi dla obronności kraju”. Przez Prezydenta RP odznaczonych zostało 411 kombatantów i osób represjonowanych (wzrost o 58% w stosunku do roku 2003), w tym: 162 Orderem Odrodzenia Polski i 249 Krzyżem Zasługi różnych klas. Minister Obrony Narodowej uhonorował 176 osób.

Od kwietnia ubiegłego roku systematycznie napływają do Urzędu wnioski o nadanie Krzyża Zesłańców Sybiru. Rozpatrzono ich dotychczas (pozytywnie) 7695, a 3698 uprawnionych osób Krzyż już otrzymało (pierwsi odznaczeni do-

stali go z rąk ministra **Jana Turskiego** podczas tradycyjnych obchodów Dnia Weterana).

W minionym roku kontynuowano weryfikację orderów i odznaczeń wojennych. Przeprowadzono 43 indywidualne postępowania w stosunku do osób zamieszkałych w kraju i za granicą. 24 osoby uzyskały potwierdzenie faktu nadania orderu lub odznaczenia.

2798 kombatantów zostało nominowanych na pierwszy stopień oficerski podporucznika, a 6512 otrzymało wyższe stopnie oficerskie (ogółem złożono w Urzędzie 11 222 wnioski; 9310 z nich zostało rozpatrzonych pozytywnie).

W połowie roku na skutek zmian w przepisach (dokonanych przez Ministerstwo Obrony Narodowej) możliwość nominacji została ograniczona. Wywołało to liczne protesty środowiska kombatanckiego. W tej sytuacji kierownik Urzędu przedstawił MON propozycje wychodzące naprzeciw postulatam kombatanckim.

W roku 2004 nadal potwierdzano tytuł „Weterana Walk o Wolność i Niepodległość Ojczyzny”. Wyróżnionych zostało 1897 kombatantów, w tym 25 przebywających na stałe za granicą.

Tabela 3. Zestawienie liczbowe osób uhonorowanych

Rodzaj wyróżnienia	Uhonorowani	
	2003	2004
Ordery i odznaczenia	431	4129
Weryfikacja orderów i odznaczeń	55	24
Pierwszy stopień oficerski podporucznika	3458	2798
Kolejne stopnie oficerskie	7671	6512
Uznanie stopni wojskowych	112	27
Patent „Weteran Walk o Wolność i Niepodległość Ojczyzny”	4202	1897

Upamiętnianie tradycji walk narodowo-wyzwoleńczych

W roku 2004 nad jubileuszowymi obchodami wydarzeń historycznych ukazujących wojenny wysiłek narodu polskiego i jego sił zbrojnych honorowy patronat objął Prezydent RP **Aleksander Kwaśniewski**. Wiele z tych uroczystości organizował lub współorganizował nasz Urząd. Zasłużył się zwłaszcza Departament Wojskowy, nad którym ogólną pieczę sprawował minister **Jerzy Kozłowski**. Obchody 60. rocznicy bitwy o Monte Cassino i 60. rocznicy lądowania alian-

Ciąg dalszy na str. 6

Ciąg dalszy ze str. 5

tów w Normandii, uroczystości związane z 60. rocznicą wybuchu Powstania Warszawskiego, których częścią była ceremonia złożenia w ojczyściej ziemi prochów dowódcy Powstania gen. **Antoniego Chruściela** „Montera” i Jego małżonki, a przede wszystkim obchody 65. rocznicy wybuchu II wojny światowej i Dnia Weterana – to tylko niektóre z największych uroczystości, w organizacji których Urząd odegrał ważną lub wręcz wiodącą rolę. Uczestniczyli w nich przedstawiciele najwyższych władz kościelnych i państwowych, z Prezydentem RP na czele. Przyjechali również polscy kombatanci mieszkający na Zachodzie.

Ważnym wydarzeniem w kalendarzu uroczystości kombatantkich były, organizowane pod patronatem kierownika Urzędu, obchody 60. rocznicy deportacji żołnierzy polskich organizacji niepodległościowych w głąb ZSRR. Przedstawiciele Urzędu uczestniczyli m.in. w konferencji naukowej i uroczystościach zorganizowanych w obwodzie nowogrodzkim (Rosja) oraz Dniach Sybiraka na Grodzieńszczyźnie (Białoruś).

Tabela 4. Upowszechnianie tradycji walk o niepodległość

Rodzaj przedsięwzięcia	Ilość	Kwota dofinansowania (tys. zł)
Uroczystości w kraju	33	142,81
Uroczystości za granicą	15	338,29
Budowa pomników	4	18
Wykonanie tablic	4	13,5
Wykonanie sztandarów	4	9
Wybicie medali	4	25
Organizacja konferencji i sympozjów naukowych	5	15
Publikacje	74	453,4
Organizacja wystaw	4	17
Inne	10	45,2
Razem	157	1077,2
Kwota zwrócona przez zleceniobiorców		79,54
Kwota dofinansowania po uwzględnieniu zwrotów		997,66

Do innych, ważniejszych przedsięwzięć organizowanych przez Urząd samodzielnie lub we współpracy z władzami organizacji kombatantkich należały m.in. uroczystości:

- 59. rocznicy forsowania Odry przez jednostki 1 Armii WP;
- 60. rocznicy bitwy partyzanckiej w Lasach Janowskich i Puszczy Solskiej;
- 60. rocznicy bitwy pod Studziankami;
- 60. rocznicy wyzwolenia Majdanka;

- 60. rocznicy powstania 4 Dywizji Piechoty i 1 Korpusu Pancernego WP;
- 60. rocznicy utworzenia Armii Ludowej i ważniejszych bitew stoczonych przez jej formacje;
- 60. rocznicy walk o Ankonę;
- 61. rocznicy Powstania w Getcie Warszawskim;
- 63. rocznicy walk Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich w obronie Tobruku;
- 64. rocznicy powstania Batalionów Chłopskich;
- 65. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego;
- 85. rocznicy powstania Związku Inwalidów Wojennych i Związku Ociemniałych Żołnierzy.

Praca Urzędu

Informowano o niej przede wszystkim środowiska kombatantów i osób represjonowanych.

Znaczącą część działalności informacyjnej Urzędu stanowiło udzielanie odpowiedzi na nadesłaną korespondencję. Wpłynęło ponad 51 tys. listów (nie licząc wniosków o przyznanie uprawnień kombatantkich lub prawa do świadczenia za pracę przymusową). Udzielono ponad 130 tys. odpowiedzi. Punkt Informacyjny odwiedziło ponad 7,5 tys. osób, a ok. 31 tys. zwróciło się o informację telefonicznie.

Rozbudowano także strony internetowe Urzędu. Zawierają one wszelkie informacje dotyczące jego pracy – między innymi można na nich czytać również „Kombatanta”.

Ina koniec kilka zdań o samym Urzędzie: Pod koniec roku zatrudnionych w nim było 173 pracowników, w tym 168 merytorycznych. Roczny koszt jego utrzymania wyniósł 11,8 mln złotych i – w stosunku do roku poprzedniego – powiększony był tylko o procent inflacji. Z powodu niskiej dotacji, utrzymało się zadłużenie budżetu państwa z tytułu refundacji ulg kombatantkich, zlikwidowanych ustawą z dnia 11 września 2002 r. Na koniec grudnia 2004 roku wynosiło ono 68 mln zł. Spłata tych zobowiązań zaplanowana jest w budżecie na rok bieżący.

W 2004 roku Urząd działał w trudnych warunkach organizacyjnych (przeprowadzka niektórych departamentów do nowych mniejszych pomieszczeń) i kadrowych. Problemy kadrowe spowodowane były w pierwszym rządzie dużą liczbą wniosków o przyznanie uprawnień kombatantkich i uprawnienia do świadczenia pieniężnego z tytułu pobytu na robotach przymusowych.

Dodatkowo po zmianie linii orzeczniczej Naczelnego Sądu Administracyjnego wpłynęło 4,3 tys. kolejnych wniosków. W rezultacie, liczba wydanych decyzji z zakresu uprawnień zwiększyła się w ostatnim roku o ponad 50%, przy nie zmienionym stanie kadrowym.

Wzrost obciążenia Urzędu pogłębił dodatkowo napływ wniosków o uhonorowanie orderami i odznaczeniami państwowymi oraz wniosków o nadanie Krzyża Zesłańców Sybiru.

W zaistniałej sytuacji kadrowej Kierownik Urzędu wielokrotnie występował o zwiększenie liczby pracowników

Tabela 5. Liczba kombatantów i osób represjonowanych oraz wdów i wdowców w latach 2003 i 2004

Rodzaj działalności lub represji	Zmiany w populacji w okresie wrzesień 2003 r. – wrzesień 2004 r.		
	Liczba osób (w końcu września 2003 r.)	Liczba osób (w końcu września 2004 r.)	Zmiany (w %)
Weterani wojenni (artykuł 1 ustawy z 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego [tekst jedn. Dz. U. 2002 Nr 42, poz. 371, z późn. zm.]	188 321	173 351	- 7,95
Osoby represjonowane (artykuły 3 i 4 ustawy)	123 115	119 733	- 2,75
Osoby uprawnione z tytułu działalności równorzędnej z kombatancą (wyłącznie artykuł 2 ustawy)	4617	4254	- 7,85
Łącznie – kombatanci i osoby represjonowane	316 053	297 338	- 5,92
Wdowy i wdowcy	301 001	293 407	- 2,52
Łącznie wszyscy	617 054	590 745	- 4,26

(dane uzgodnione z ZUS, KRUS i resortowymi instytucjami emerytalno-rentowymi)

Tabela 6. Liczba osób pobierających świadczenia w latach 2003 i 2004 z tytułu działalności kombatanczej oraz z tytułu różnych rodzajów represji

Rodzaj działalności lub represji	Zmiany w populacji w okresie wrzesień 2003 r. – wrzesień 2004 r.		
	Liczba osób (w końcu września 2003 r.)	Liczba osób (w końcu września 2004 r.)	Zmiany (w %)
Kombatanci, osoby represjonowane oraz wdowy i wdowcy po nich Uprawnienia określone w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 roku o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. 2002 Nr 42, poz. 371, z późn. zm.)	617 054	590 745	- 4,26 %
Robotnicy przymusowi Świadczenia określone w ustawie z dnia 31 maja 1996 roku o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR (Dz. U. 1996 Nr 87, poz. 395, z późn. zm.)	177 155	185 302	+ 4,60 %
Żołnierze służby zastępczej Świadczenia określone w ustawie z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniach pieniężnych i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych (Dz.U. 2001, Nr 60, poz. 622, z późn. zm.).	53 570	52 801	- 1,43 %
Łączna liczba osób pobierających świadczenia	847 779	828 848	- 2,23 %

(dane uzgodnione z ZUS, KRUS i resortowymi instytucjami emerytalno-rentowymi)

w Urzędzie. Kierowane w tej sprawie wnioski do Wiceprezesa Rady Ministrów oraz komisji sejmowych nie przyniosły rezultatu.

Sytuacja jest poważna, bo utrzymujący się stan braków kadrowych rodzi obawy pojawienia się problemów zwią-

zanych z terminowością rozpatrywania spraw, zwłaszcza że w bieżącym roku praca Urzędu będzie równie intensywna.

Oprac. B. M.

Pięć tysięcy Sybiraków uhonorowanych

Krzyż Zesłańców Sybiru

Komunikat Departamentu Wojskowego Urzędu

1 stycznia 2004 roku weszła w życie ustawa z 17 października 2003 r. o ustanowieniu Krzyża Zesłańców Sybiru. Zgodnie z jej art. 3 wnioski o nadanie Krzyża obywatelom Rzeczypospolitej Polskiej zamieszkałym w kraju przedstawia Prezydentowi RP minister polityki społecznej, natomiast wnioski o nadanie Krzyża osobom nie posiadającym obywatelstwa polskiego lub zamieszkałym stale za granicą przedstawia minister spraw zagranicznych.

Pierwsze wnioski z kraju wpłynęły już w styczniu 2004 r. Niestety, sporządzone były niezgodnie z wymaganiami rozporządzenia oraz przepisami o ochronie informacji niejawnych i dlatego zostały zwrócone.

W tej sytuacji oraz w odpowiedzi na zapytania stowarzyszeń kombatanckich o zasady ubiegania się oraz tryb nadawania Krzyża, Departament Wojskowy Urzędu do Spraw Kombatanatów i Osób Represjonowanych opracował komunikat w sprawie ustawy z 17 października 2003 roku o ustanowieniu Krzyża Zesłańców Sybiru, w części dotyczącej sporządzania, przedkładania i rozpatrywania wniosków i wraz ze wzorem prawidłowo wypełnionego wniosku przesłał do zainteresowanych.

Dopiero po wejściu w życie *rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 czerwca 2004 roku zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu działania i organizacji Urzędu ds. Kombatanatów i Osób Represjonowanych* wprowadzającego w § 2 w ust. 2 po pkt. 6 dodatkowy pkt. 6a w brzmieniu: 6a) prowadzenie spraw związanych z procedurą nadawania Krzyża Zesłańców Sybiru – Departament Wojskowy

Urzędu mógł przystąpić do realizacji ustaleń zawartych w rozporządzeniu wykonawczym do ustawy.

Wyznaczono pracowników do realizacji zadań oraz uściślone zostały procedury realizacji postępowania na linii Urząd do Spraw Kombatanatów i Osób Represjonowanych – Ministerstwo Polityki Społecznej – Biuro Kadr i Odznaczeń Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

W realizacji ustawy, mimo wyjaśnień i pouczeń, napotykaemy w dalszym ciągu na następujące problemy:

- błędne dane osobowe we wnioskach (szczególnie pomyłki w zapisie numeru PESEL),
- niekompletne uzasadnienie wniosku (np. brak zapisu o posiadaniu obywatelstwa polskiego w dniu zesłania, brak podania okresu zesłania lub miejsca zesłania),
- niezgodność okresu zesłania wymienionego w uzasadnieniu wniosku z podanym w zaświadczeniu kombatanckim,

- brak wpisu do zaświadczenia kombatanckiego okresu zesłania (uprawnienia nie rozszerzone o deportację),

- brak jakiegokolwiek dokumentu poświadczającego fakt zesłania,

- przesyłanie wniosków z pominięciem zarządów głównych stowarzyszeń.

W wyniku przesunięć kadrowych, od 6 stycznia w Departamencie Wojskowym Urzędu pracuje dodatkowo jedna osoba, w związku z czym realizacja procedur została przyspieszona.

Do końca 2004 roku postanowieniami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Krzyż Zesłańców Sybiru został nadany 3698 osobom, natomiast w styczniu 2005 roku już 1193 osobom.

Przewidujemy, że w bieżącym roku około dziesięć tysięcy osób zamieszkałych w kraju otrzyma Krzyż Zesłańców Sybiru.

plk dr Mirosław SULEJ
Naczelnik Wydziału Odznaczeń
i Mianowań
w Departamencie Wojskowym Urzędu

Wzrasta liczba osób uhonorowanych Krzyżem Zesłańców Sybiru. 20 stycznia br. z rąk ministra **Jana Turckiego** Krzyż otrzymali gen. dyw. **Wacław Szklarski** i gen. broni **Florian Siwicki** (pierwszy z lewej). W uroczystości uczestniczyli także zastępca kierownika Urzędu minister **Jerzy Kozłowski** (pierwszy z prawej) oraz dyrektor Departamentu Wojskowego plk **Jan Ozga**.

Minister Jan Turcki wręcza Krzyże Zesłańców Sybiru

Przypominamy

Opłaty abonamentowe RTV

Przypominamy, że zgodnie z rozporządzeniem Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 15 kwietnia 2003 r. w sprawie opłat abonamentowych za używanie odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych (Dz. U. z 30 kwietnia 2003 r., Nr 73, poz. 668) **prawo do zwolnienia z opłat abonamentowych RTV posiadają osoby spełniające jeden z poniższych warunków:**

- zaliczone do I grupy inwalidów
- posiadające uprawnienia inwalidów wojennych i wojskowych
- zaliczone do znacznego stopnia niepełnosprawności
- całkowicie niezdolne do pracy i niezdolne do samodzielnej egzystencji

- o stałej lub długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, mające prawo do zasiłku pielęgnacyjnego
- które ukończyły 75 lat
- niesłyszące, u których stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu
- niewidome, u których ostrość wzroku nie przekracza 15%.

Osoby (kombatancki), które nie spełniają powyżej wymienionych kryteriów uprawniających do bezpłatnego użytkowania odbiorników radiowo-telewizyjnych zobowiązane są od 1 stycznia 2003 r. do wnoszenia opłat abonamentowych.

Informacja dot. korekty i wyrównania wysokości dodatku kombatanckiego w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 marca 2004 r. uznającym brak waloryzacji dodatku kombatanckiego w 2002 r. za niezgodny z Konstytucją RP

W dniu 16 grudnia 2004 r. Sejm uchwalił ustawę o rekompensacie przysługującej w związku z odstąpieniem w roku 2002 od waloryzacji dodatku kombatanckiego. W związku z tym od 1 lutego 2005 r. zakłady emerytalno-rentowe, wypłacając będą osobom uprawnionym, dodatek kombatancki i kompensacyjny w nowej wysokości z wyrównaniem i należnymi odsetkami za okres od 1 czerwca 2002 r. do 1 lutego br.

Wysokość dodatku kombatanckiego wzrosła do 144,25 zł, a dodatku kompensacyjnego do 21,64 zł. Wyrównanie należnego dodatku kombatanckiego wraz z odsetkami będzie wypłacane osobom pobierającym świadczenia emerytalno-rentowe z urzędu. Natomiast osoby uprawnione do dodatków nie pobierające aktualnie takiego świadczenia winny złożyć w tej sprawie wnioski do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

*Narada z pełnomocnikami wojewodów***Potrzeba ścisłej koordynacji działań**

Zadania organów administracji rządowej i samorządowej na rzecz środowiska kombatanckiego w świetle obowiązujących przepisów prawnych – to temat narady szkoleniowej zorganizowanej przez nasz Urząd z udziałem pełnomocników do spraw kombatantów i osób represjonowanych. Otrzymała się ona 10 i 11 stycznia 2005 r. w Warszawie

W pierwszym dniu obrad, którym przewodniczył **Krzysztof Skolimowski**, dyrektor Departamentu Stowarzyszeń i Spraw Socjalnych, zastanawiano się nad rolą i miejscem samorządu terytorialnego w systemie pomocy społecznej i zdrowotnej oraz jego zadaniami w pracy na rzecz środowisk kombatanckich. Uczestnicy narady otrzymali obszerną literaturę przedmiotu oraz wzory niezbędnych dokumentów przygotowane przez Departament.

Nawiązując do narady w Bornem Sulinowie (o której pisaliśmy w „Kombatancie” nr 10/2003), wskazano na potrzebę ścisłej koordynacji działań administracji rządowej i samorządowej oraz organizacji kombatanckich w celu jak najlepszego wykorzystania środków finansowych, przeznaczonych na pomoc socjalną i polepszenie opieki zdrowotnej w środowisku kombatantów. Zadania ustawowe związane z pomocą społeczną i zabezpieczeniem potrzeb zdrowotnych kombatantów oraz ofiar represji spoczywają bowiem na organach rządowych i jednostkach samorządu terytorialnego.

Zaprezentowano program współpracy samorządów powiatowych ze środowiskiem kombatanckim. Szczególnie zwrócono uwagę na:

- konieczność przestrzegania zapisu art. 18.1 ustawy kombatanckiej. Artykuł ten mówi o pierwszeństwie kombatantów i osób represjonowanych do opieki zdrowotnej, uzyskiwania miejsc w domach pomocy społecznej oraz środowiskowej opieki socjalnej;
- dokonywanie przez powiaty corocznych ocen sytuacji życiowej kombatantów, podejmowanie w tym zakresie stosownych inicjatyw i przekazywanie sprawozdań do pełnomocników wojewodów;
- uwzględnienie w samorządowych programach zdrowotnych zasad szczególnej opieki nad środowiskiem kombatanckim;

- ułatwienie niepełnosprawnym kombatantom i osobom represjonowanym możliwości korzystania z turnusów rehabilitacyjno-leczniczych i dofinansowanie ich udziału ze środków przekazywanych powiatom przez Państwowy Fundusz Rehabilitacyjny;

- stałą współpracę ze stowarzyszeniami kombatanckimi i innymi organizacjami w upowszechnianiu tradycji patriotycznych i narodowowyzwoleńczych;

- otoczenie opieką siedzib stowarzyszeń kombatanckich, tworzenie klubów kombatanta.

W trakcie narady pełnomocnicy wojewodów omówili funkcjonowanie centrów pomocy rodzinie, ośrodków pomocy społecznej i domów pomocy społecznej dla kombatantów na swoim terenie. Przedstawili najważniejsze problemy wynikające z sytuacji w poszczególnych województwach. Mówili o swoich sukcesach i porażkach.

W podsumowaniu tego dnia obrad Krzysztof Skolimowski odniósł się do poszczególnych wypowiedzi i przedstawił oczekiwania środowisk kombatanckich –

zwłaszcza w zakresie bezpieczeństwa socjalnego. Wskazał na znaczenie badań i analiz prowadzonych w Departamencie.

W drugiej części spotkania, która miała charakter informacyjny, wziął udział kierownik Urzędu minister **Jan Turski**. Podziękował pełnomocnikom za owocną współpracę w roku ubiegłym i omówił zadania tegoroczne. Przedstawił również zadania dla pełnomocników wojewodów w zakresie współpracy z kombatantami i udzielania im wszechstronnej pomocy.

Dyrektor Departamentu Wojskowego płk **Jan Ozga** podsumował organizowane przez Urząd ubiegłoroczne uroczystości oraz poinformował o zamierzeniach w roku bieżącym (szczególnie uwzględniając obchody 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej). O przygotowywanej publikacji „Prawo kombatanckie w Polsce” mówił naczelnik Wydziału Współpracy ze Stowarzyszeniami **Jan Krystek**, a o zagadnieniach dotyczących opieki zdrowotnej i pomocy socjalnej naczelnik Wydziału Spraw Socjalnych i Zdrowotnych **Andrzej Mossakowski**. Poinformował także o innych uprawnieniach kombatantów w tym m.in. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów komunikacyjnych przywołując podstawy prawne nowych uregulowań.

Na zakończenie odbyła się dyskusja, podczas której podsumowano naradę.

Jolanta I. ADAMSKA
Katarzyna KĘPKA

Pełnomocnicy ds. kombatantów i osób represjonowanych podczas drugiego dnia obrad

Fot. K. Kępka

60. rocznica oswobodzenia obozu Auschwitz-Birkenau

„Można w ciągu wielu miesięcy
cierpieć mdły głód,
rozluźniający wszystkie mięśnie,
wściekle ukąszenia zimna,
odgryzającego po kawałku
palce rąk i nóg,
można znosić co dnia razy,
spadające na chwiejący się
w torturze pracy grzbiety,
można zapomnieć,
gdzie się ma jeszcze
zdrowy ośrodek ciała,
można spływać krwią i ropą
z niegojącej się nigdy rany,
można wyciągnąć chleb
z ręki konającego towarzysza
i nie doznawać wstrząsu
sumienia,
można skamleć,
bezszykownie po wyjściu ze
szpitala
o brzeżek barłogu
na zajęty już przez innego
pośłaniu,
można dusić się ustawicznie
z lęku, upodlenia i bezszyby.
Można zatracić wszystkie
przywileje człowieczeństwa
– i pragnąć jeszcze żyć”.

Fragment książki Natalii Zarembiny – „Auschwitz. Obóz śmierci. The Camp of Death. 1942”, Warszawa 2005.

Organizacja Narodów Zjednoczonych uczciła pamięć ofiar obozu zagłady w Auschwitz-Birkenau

24 stycznia 2005 r. w siedzibie ONZ w Nowym Jorku odbyła się, z inicjatywy 30 państw – w tym Polski – sesja specjalna Zgromadzenia Ogólnego ONZ poświęcona 60. rocznicy wyzwolenia nazistowskich obozów koncentracyjnych.

W skład polskiej delegacji pod przewodnictwem prof. Bronisława Geremka weszli byli więźniowie Auschwitz, którym towarzyszył zastępca kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych Jerzy Kozłowski.

Organizacja Narodów Zjednoczonych powstała po II wojnie światowej m.in. po to, aby zbrodnie popełniane w trakcie wojny przez reżimy totalitarne nigdy więcej nie miały miejsca. 60. rocznica wyzwolenia obozu zagłady w Auschwitz stała się okazją, by przypomnieć idee, które legły u podstaw ONZ.

Uroczystości na forum ONZ rozpoczęły się minutą ciszy dla uczczenia pamięci ofiar obozu zagłady w Auschwitz-Birkenau. Następnie

przemówienie wygłosił Sekretarz Generalny ONZ Kofi Anann oraz przedstawiciele państw członkowskich ONZ. Prof. Bronisław Geremek przypomniał: *nazistowskie Niemcy wybrały Polskę jako miejsce masakry europejskich Żydów, bowiem większość zgładzonych Żydów pochodziła z Europy Środkowej i Wschodniej, a ponadto zbrodniarze mieli nadzieję, że ukryją przed światem swoje przestępstwo dokonując go daleko od Europy Zachodniej.* (ed)

Od lewej: ambasador RP przy ONZ Andrzej Tawpik, podsekretarz stanu w MSZ Jakub Wolski, prof. Bronisław Geremek, zastępca kierownika URSKiOR Jerzy Kozłowski

Międzynarodowe Forum „Let My People Live!”

Pozwólcie żyć narodowi mojemu

Kilka godzin przed głównymi uroczystościami z okazji 60. rocznicy wyzwolenia obozu Auschwitz-Birkenau, 27 stycznia 2005 r. w Teatrze im. Juliusza Słowackiego w Krakowie odbyło się – Forum „Let My People Live!”. Hasłem spotkania było biblijne błaganie królowej Estery, która uratowała Żydów przed pogromem przygotowanym przez perskiego wezyra Hamana.

W spotkaniu, które zainaugurowało europejski program edukacji o holokauście wziął udział prezydent Aleksander Kwaśniewski z małżonką, przedstawiciele delegacji zagranicznych uczestniczących w uroczystościach z okazji 60. rocznicy wyzwolenia obozu Auschwitz-

-Birkenau, m.in. prezydent Izraela Mosze Kacaw, prezydent Federacji Rosyjskiej Władimir Putin, prezydent Ukrainy Wiktor Juszczenko, wiceprezydent USA Dick Cheney. Licznie reprezentowana była młodzież. Przybyli więźniowie obozów koncentracyjnych, kombatanci, przedstawiciele stowarzyszeń oświeceniowskich i organizacji żydowskich. Kilku byłych żołnierzy Armii Czerwonej, którzy pod dowództwem mjr. Anatolija Szapiro wyzwolali obóz otrzymało z rąk Prezydenta RP wysokie odznaczenia.

Organizatorami Forum były: Ministerstwo Kultury RP, Europejski Kongres Żydów, Instytut Yad Vashem oraz Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu. (ed)

60. rocznica oswobodzenia obozu Auschwitz-Birkenau

Władysław Bartoszewski:

(...) Groby skłaniają każdego normalnego człowieka do zadumy. Ale tu nie ma grobów. Na miejscu więc dokonania tej niepojętej zbrodni zaduma musi przeobrażać się w szczególną odpowiedzialność, w trwałą pamięć o tym, co się stało. Zakończę słowami z Księgi Hioba, jednakże ważnej dla Żydów i chrześcijan: „Ziemio, nie kryj mojej krwi, iżby mój krzyk nie ustawał”.

[Fragment wystąpienia]

TU BYŁO PIEKŁO NA ZIEMI!

**Prezydent Izraela
Mosze Kacaw:**

Przybyłem dziś do Birkenau, aby zjednoczyć się ze Świętą Pamięcią milionów zamordowanych w Auschwitz i na terenie Europy i uczcić ofiary i ocalałych z Shoah. (...)

Tutaj dniami i nocami, w sposób ciągły i dokładny prowadzony był przez Niemców przemysłowy proces zagłady narodu, przemysł śmierci naszego narodu w Europie. (...)

[Fragmenty wystąpienia]

Blisko półtora miliona ludzi ponad dwudziestu narodowości (w tym niemal milion Żydów) nie przeżyło największej w historii ludzkości kaźni – Auschwitz i Marszu Śmierci. Takie było pokłosie pięcioletniej historii zorganizowanego przez Niemców na ziemiach okupowanej Polski obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau.

Sygnal wjeżdżającego na rampę w Birkenau pociągu rozpoczął główne uroczystości obchodów 60. rocznicy oswobodzenia KL Auschwitz-Birkenau, która odbyła się 27 stycznia br. przed Międzynarodowym Pomnikiem Ofiar Obozu. W uroczystości uczestniczyły delegacje 46 państw – reprezentowane przez prezydentów, członków rodów królewskich, premierów i ministrów spraw zagranicznych. Obecni byli m.in. prezydenci: Polski – **Aleksander Kwaśniewski**, Izraela – **Mosze Kacaw**, Rosji – **Władimir Putin**, Francji – **Jacques Chirac**, Niemiec – **Horst Koehler** i wiceprezydent Stanów Zjednoczonych – **Dick Cheney**. W obchodach upamiętniających wyzwolenie obozu wziął również udział minister **Jan Turski**, kierownik

60. rocznica oswobodzenia obozu Auschwitz-Birkenau

Postanie Ojca Świętego Jana Pawła II, które przywiózł Arcybiskup Paryża kardynał Jean-Marie Lustiger, odczytał Nuncjusz Apostolski w Polsce Arcybiskup Józef Kowalczyk

Jego Świątobliwość Jan Paweł II:

(...) doświadczenie Oświęcimia to „jeszcze jeden etap wiekowych zmagania tego narodu, mojego narodu, o podstawowe swoje prawa wśród narodów Europy. Jeszcze jeden głośny krzyk o prawo do własnego miejsca na mapie Europy. Jeszcze jeden bolesny rozrachunek z sumieniem ludzkości”. Wypowiedzenie tej prawdy było wołaniem o dziejową sprawiedliwość dla narodu, który poniósł tyle ofiar dla uwolnienia naszego kontynentu od zgubnej ideologii nazistowskiej, a został zaprzeczony w niewolę innej wyniszczającej ideologii – sowieckiego komunizmu. Dziś powracam do tych słów, aby – w niczym im nie zaprzeczając – dziękować Bogu, że dzięki wytrwałemu wysiłkowi moich rodaków Polska znalazła właściwe miejsce na mapie Europy (...).

[Fragment przesłania]

Nina Rubanowa Stiepanowna była „numerem 16998”. Więziona w Auschwitz w latach 1941–1945. Na uroczystość przyjechała z wnukiem

W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele środowisk kombatanckich. W pierwszym rządzie od lewej siedzą: Irena Godycka, Romualda Tudej i Kazimierz Drębkowski ze Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Kraju

Michał Ziółkowski – od początku istnienia obozu Auschwitz do października 1944 był „numerem 1055”

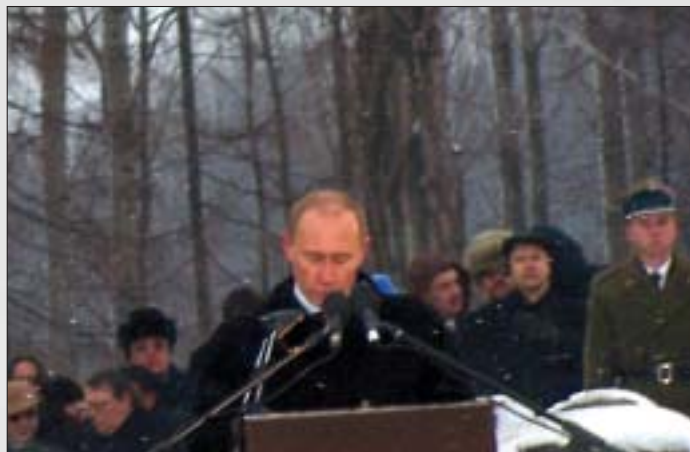
► Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Mimo przenikliwego mrozu i gęsto syjącego śniegu, w uroczystości wzięło udział kilka tysięcy osób. Lecz najważniejszymi jej uczestnikami, specjalnymi, honorowymi gośćmi byli ci, którzy zdołali przeżyć Auschwitz. Z całego świata przybyło kilkuset byłych więźniów. W tłumie byli widoczni – w chustkach i czapkach w kolorze pasiaków, z przypiętymi na piersiach tabliczkami z obozowymi numerami. Byli także wyzwolicieli obozu, przedstawiciele organizacji żydowskich, kilkudziesięcioosobowa grupa przedstawicieli środowisk kombatanckich i młodzież.

Jako pierwsi – głos zabrali przedstawiciele byłych więźniów Auschwitz-Birkenau: **Władysław Bartoszewski** wy-

stąpił w imieniu około 150 tysięcy polskich więźniów obozu. **Simone Veil** – francuska Żydówka, przewodnicząca Fundacji na Rzecz Pamięci o Shoah przemawiała w imieniu blisko miliona żydowskich ofiar Auschwitz. **Romani Rose** – przewodniczący Centralnej Rady Niemieckich Sinti i Romów reprezentował blisko 20 tysięcy zamordowanych w obozie Cyganów.

– Uczestniczyłem w życiu w setkach uroczystości regionalnych i międzynarodowych, ale sądzę, że takiej jak ta już nigdy nie będzie. (...) Groby skłaniają każdego normalnego człowieka do zadumy. Ale tu nie ma grobów. Na miejscu więc dokonania tej niepojętej zbrodni zaduma musi przeobrażać się w szczególną odpowiedzialność, w trwałą pamięć o tym, co się

60. rocznica oswobodzenia obozu Auschwitz-Birkenau

Prezydent Federacji Rosyjskiej Władimir Putin:

(...) I tu, na tej wymęczonej ziemi, naszym obowiązkiem jest powiedzieć w sposób wyraźny i jednoznaczny, że wszelkie próby przepisania historii, aby postawić w jednym rzędzie ofiary i katów, wyzwolicieli i okupantów są niemoralne i nie do przyjęcia dla świadomości ludzi, którzy uważają siebie za Europejczyków. (...)

[Fragment przemówienia]

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski:

(...) Auschwitz-Birkenau ostrzega. To miejsce jest straszną prawdą o najgłębszym upadku człowieczeństwa. Musimy znaleźć w sobie siły, aby się z tą prawdą zmierzyć. Musimy na zawsze o niej pamiętać. Naszą powinnością jest przekazać to przerażające memento przyszłym pokoleniom. Właśnie dlatego haniebne próby fałszowania historii, tak zwane kłamstwo oświęcimskie, są potępiane i karane we wszystkich cywilizowanych krajach. Musimy uczynić wszystko, aby potworność, której symbolem jest Auschwitz-Birkenau, już nigdy więcej nie mogła się zdarzyć w dziejach świata (...).

[Fragment wystąpienia]

Prezydent Ukrainy Wiktor Juszczenko. Jego ojciec był więźniem Auschwitz

Tablica Pomnika Pamięci Ofiar Obozu z inskrypcją w języku rosyjskim

Wiceprezydent Stanów Zjednoczonych Dick Cheney

stało – mówił Władysław Bartoszewski, były więzień, oznaczony numerem 4427.

Simone Veil i Władysław Bartoszewski podpisali Kartę Międzynarodowego Centrum Nauczania o Auschwitz i Holocauście, które powstanie za murami KL Auschwitz w budynku tzw. Starego Teatru.

Nuncjusz Apostolski abp **Józef Kowalczyk** odczytał specjalne przesłanie papieża **Jana Pawła II**, które przywiózł kardynał **Jean-Marie Lustiger**. Po czym głos zabrali prezydenci trzech państw: Polski, Rosji i Izraela.

– Jesteśmy w miejscu, w którym żadne słowa nie są w stanie oddać całej przerażającej prawdy o niegodziwościach, które tutaj popełniono. Ale my musimy mówić, pamiętać, krzyczeć:

tu było piekło na Ziemi. Tutaj poniżenie, strach, ból, cierpienie, śmierć – były codziennością. Potworność tej zbrodni przyniata. Hitlerowskie „fabryki śmierci” zostały na chłodno zaplanowane. Subordynowani oprawcy z zapałem wypełniali swe zadania, aby krematoryjne kominy mogły nieustannie dymić. Wciąż nie możemy zapomnieć, że to „ludzie ludziom zgotowali ten los”. Nigdy nie wolno nam się z tym pogodzić! (...)

– mówił prezydent **Aleksander Kwaśniewski**.

Nieprzewidzianym akcentem uroczystości było pojawienie się za plecami prezydenta Izraela **Mosze Kacawa** kobiety ubranej w biały sweter. Gdy prezydent zszedł z mównicy, wykrzyczała swój ból: **Dlaczego spalili mój naród!** Okazało się, że była to **Merka Szewach**. Trafiła do

60. rocznica oswobodzenia obozu Auschwitz-Birkenau

Zbigniew Heinrich był „numerem 8201” w Auschwitz. Na uroczystość przyjechał z żoną Adelą (też była więźniarką obozu), córką i synem

Prezydent Aleksander Kwaśniewski rozmawiał z byłymi więźniami Auschwitz

Sygnal na rogu baranim gra kantor Symcha Keller z Łodzi

Harcerze otoczyli troskliwą opieką uczestników uroczystości. Podawali gorące napoje, zmarzniętych otulali ciepłymi kocami

W uroczystości uczestniczyła delegacja Stowarzyszenia Żydów Kombatantów i Poszkodowanych w II Wojnie Światowej. Pierwszy z prawej – Jerzy Pikielny

► obozu mając 16 lat (dziennikarze ustalili, że cała jej rodzina zginęła w Auschwitz).

Dźwięk szofaru – rogu baraniego, w który Żydzi dmą wyłącznie podczas wyjątkowych okazji rozpoczął modlitwy ekumeniczne, w których udział wzięli: Arcybiskup Metropolita Krakowski kardynał **Franciszek Macharski**, Arcybiskup Paryża kardynał **Jean-Marie Lustiger**, Arcybiskup Wrocławski i Szczeciński **Jeremiasz**, ks. biskup **Tadeusz Szurman**, pastor dr **Lech Tranda**, Naczelny Rabin Polski **Michael Schudrich** i b. Naczelny Rabin Izraela **Israel Meir Lau**.

Po zakończeniu modlitw ekumenicznych więźniowie i wyzwolicieli obozu oraz przedstawiciele delegacji zagra-

nicznych zapalili znicze przy tablicach upamiętniających ofiary różnych narodowości oraz przed głównym Pomnikiem Pamięci Narodów w Birkenau. „Niechaj na wieki będzie krzykiem rozpacz i przestroga dla ludzkości to miejsce, w którym hitlerowcy wymordowali około półtora miliona mężczyzn, kobiet i dzieci, głównie Żydów z różnych krajów Europy. Auschwitz-Birkenau – 1940–1945” – głosi inskrypcja w 21 językach na tablicach pomnika.

Na torach, które prowadziły transporty pociągów śmierci do obozu, przy dźwiękach utworu Krzysztofa Knittla – zapłonęły tysiące świeczek.

Tekst i zdjęcia Ewa DUMIN

60. rocznica przełamania Wału Pomorskiego

Wspomnienie

W pierwszej linii

Wydarzenia, w których brałem udział przed 60 laty przerażały moje wyobrażenia. Miałem wtedy 20 lat i pewien zasób doświadczeń z okresu okupacji. Byłem dowódcą drużyny w kompanii rusznic ppanc. pod dowództwem ppor. **Jana Slimakowskiego** w 1 bat. 3 pp 1 DP im. Tadeusza Kościuszki. Mroźne i ponure miesiące zimowe. Kopiasty śnieg i zawięte, nieprzejezdne drogi, uniemożliwiające dostawę na front broni, amunicji, paliwa i zaopatrzenia wojskowego. Pomruk i grzmot dział, terkot broni maszynowej walczących żołnierzy. W tych warunkach szła nasza piechota do boju.

Zalesiony, pagórkowaty teren z jeziorami i usytuowanymi w ich przesmykach silnie uzbrojonymi bunkrami, do których dostępu broniły rozbudowane linie transzei. Zdolność obronną zwiększały liczne rzeki, jeziora i bagna. Był to Wał Pomorski – „Pommerstellung”, którego budowę rozpoczęto w połowie lat 30. ub. wieku. Składał się z pasa przesłaniania, pozycji głównej i pozycji ryglowej, którą Niemcy obsadzili oddziałami ściągniętymi z głębi Rzeszy i z frontu zachodniego. Usytuowani w znanym im terenie wyborowi strzelcy zadawali nam bolesne straty.

Przed nami broniły się jednostki 15 Dywizji SS Latvija i inne zgrupowania wojskowe podległe dowództwu Himmlera. Spalenie wziętych do niewoli naszych żołnierzy z 4 kompanii z dowódcą ppor. **Alfredem Sofką** pod Podgajami wywarło na nas silne wrażenie. Do dziś opowieść o tym wydarzeniu płk. **Zbigniewa Furgały**, który wtedy jako podporucznik i jedyny z oficerów uratował się z kpr. **Bolesławem Bondziureckim** – budzi grozę. Działanie pieszego zwiadu było konieczne przed planowanym natarciem. Oto kilka epizodów z licznych natarć, w których uczestniczyłem. Przed każdym z nich przygotowywano pozycje wyjściowe, określano zadania, uzupełniano amunicję, ustalano łączność. Nawykem była wymiana adresów do rodzin i bliskich...

Ruszyliśmy w gęsty las nie znając terenu ani pozycji wroga. Było to rozpo-

znanie walką. Zostaliśmy zasypani gradem pocisków z broni maszynowej, moździerzy, zenitówek. Nastąpiło piekło. Jęki rannych, nawoływania i rozkazy dowódców plutonów i kompanii, trzask łamanych pociskami gałęzi, praca sanitariuszy. W przerwie ogniowej nawoływano przez głośniki do dezercji. Nasze moździerze 82 mm „przepędzały” tę propagandę. Po czym otrzymaliśmy rozkaz zajęcia pozycji wyjściowej, która ciągle była pod ostrzałem z moździerzy. Po walkach niekiedy kompanie liczyły 25, 30, 50 żołnierzy. W pierwszej linii śmierć zbiera obfite żniwo. Gdy w marcu ruszyliśmy do natarcia, w gęstwinie leśnej ujrzałem naszego żołnierza. W pewnym momencie snajper trafił go w skroń. Ze smutkiem obserwowałem, jak gasło w nim życie. Sam bałem się tylko kalectwa. Po kilku chwilach wynurzył się spośród świerków kpr. **Julian Kalinowski** z rusznicą, lecz zanim zajął przy mnie pozycję, został trafiony poniżej obojczyka przez snajpera. Dzięki silnej woli ruszył do tyłu z bronią, a za nim szalała lawina ognia z broni maszynowej. Po chwili względnej ciszy usłyszeliśmy zawołanie: „was zurück!” i zobaczyliśmy zmierzające w naszym kierunku postacie w niemieckich hełmach. Otworzyliśmy ogień i wśród okrzyków „hilfe! sanitar!” ruszyliśmy w kierunku naszych pozycji,

Od lewej: kpr. Jan Pawluk, ppor. Józef Łoboś, kpr. Roman Nogal z kompanii rusznic 1 bat. 3 pp

ostrzeliwani przez Niemców. Okazało się, że podeszliśmy pod transzeje chroniące bunkier, a pociski przelatywały ponad nami. Z wyjątkiem tych snajpera, który wybierał ofiary. Po drodze widziałem ciało poległego por. **Ryszarda Monda** i kilku żołnierzy...

Przed jednym z natarć mój kolega **Edek Młot** otrzymał od żony list w kształcie trójkąta. Po rozwinięciu – pokazał mi obrysowaną rączkę nowo narodzonego synka. Gdy obaj zostaliśmy ranieni – on ciężko – nasze drogi rozeszły się. On leczył rany, a ja dalej przemierzałem frontowe trasy i brałem udział w szturmie Berlina. (...)

Roman NOGAL

Zdjęcia ze zbiorów autora

Żołnierze z kompanii rusznic ppanc. 1 bat 3 pp

65. rocznica pierwszej masowej deportacji ludności polskiej w głąb ZSRR

Próba retrospekcji

Tajgi sowieckie ich wchłonęły...*)

10 luty 1940 r. będziemy pamiętali. W pełni zima, śniegu dużo, mróz ogromny. Sowieci nocą domy nasze okrążyli, kiedy my spali, ze snu i pościeli nas zerwali, krótki czas nam dali, aby najbardziej potrzebne rzeczy do podróży zabrali, na sanie załadowali i pod strażą wojskową na stację kolejową odesłali. Na stację kolejową z różnych okolic nas grupowali. Straż wojskowa nas pilnowała, aby nie uciekali, a wagony towarowe na nas czekały. O chwilo straszna, o chwilo nieznośna, o chwilo przeklęta, kiedy nas do ciemnych wagonów jak do trumny ładowali, zarówno młodych i starych, zdrowych i chorych, dzieci i jeszcze niemowlęta (...). Potem drzwi wagonów pozamykali i pod strażą wojskową pociąg do Rosji Sowieckiej skierowali. Kilka dni my polską ziemią jechali i chociaż przez szpary wagonów na nią zaglądali i ze łzami ją żegnali. O żegnaj Polsko, o żegnaj chato kochana, która nas wychowała, o żegnaj ziemio miła, która nas swym chlebem karmiła, o żegnaj słońeczko i gwiazdy złociste, o żegnaj nasz ojczysty, miły próg, bo nas na Sybir wywozi bezsumienny, bezlitosny i mściwy wróg. Tak jak my, wielkie tysiące Polaków, ze łzami Polskę żegnali i wiele tysięcy na zawsze ją pożegnali, bo przez mróz, tyfus i głód, tajgi sowieckie ich wchłonęły. Na granicy przyczepili do maszyny sowieckiej, która przeraźliwie zawyła, jakby bagnetem nas przebiła.

Jedziemy przez ziemie sowieckie. Mijają dni i tygodnie mijają, raz na dobę po kawałek chleba i wody nam dają. Minęli Moskwę i góry Uralu i tak jedziemy dalej i dalej. W pierwszych dniach marca pociąg się zatrzymał. Tu nastąpiła zmiana transportu. Jedziemy najpierw ciężarowym samochodem, a potem saniami, przez śnieżne tajgi, górami i lasami. Smutna to była nasza karawana. Chleba i wody dają nam co rana. Dzieci zmarznięte ze sani wypadają, a na noclegach umarłe zostają. Po wielkich trudach na miejsce zajechali i do baraku

nas skierowali. Tak jak zawsze chleba i wody co rano nam dają. O Polsko nasza, o ziemia nasza święta, gdzie Twoje Syny, Twoje orlęta, dziś w syberyjskie tajgi przyjechali? Czy jeszcze Ciebie Polsko będziemy oglądali? Słońeczko złote smutno nas witało, gdy rano do baraku zaglądało. Jesteśmy sami, straż nas zostawiła, bo cóż będzie koło nas robiła, świat nam zamknięty, wszędzie lasy, śniegi, drzewa, nawet ptaszyna tu nie śpiewa. Mróz ogromny, wielka zima, w lesie praca dla nas się zaczyna. Głód i tęsknota nas przygniata. Tyfus okrutny wśród ludzi się szerzy. Trumienki większe i mniejsze, sosenkami ubrane, a nad nimi klęczą matki rozplakane (...)

W niedzielę 1 czerwca 1941 r. Niemcy na Sowieciek napadają, miasta sowieckie bombami okładają. Sowieci w popłochu uciekają, pomocy Anglii proszą. Rząd Polski na emigracji w porozumieniu z Anglią zawiera w Moskwie umowę z Sowieciekami, aby Sowieci dali natychmiast wolność wszystkim Polakom we więzieniach, w łagrach i na przymusowej pracy i aby utworzone zostało Wojsko Polskie na terenach sowieckich. Umowa ta od razu się spełniła. Polacy wolność otrzymali, z różnych stron się grupowali i wojsko formowali. Z tych to Polaków wywiezionych przez Sowieciek, powstały potężne

Józef Rusiecki

trzy armie, które walczyły przeciw Niemcom, jedna armia pod komendą sowiecką, a dwie armie pod dowództwem Anglii.

Kiedy Wojsko Polskie pod komendą Anglii opuszczało teren sowiecki, jednocześnie cywile, kobiety, starcy, dzieci wyjechali co mogli do Iranu, a potem w różne strony świata, dziękując Panu Bogu za ocalone życie i możliwość wyjazdu z terenów sowieckich na prawdziwą wolność. Jeszcze do tego czasu nie jest znana liczba Polaków, których wywieźli Sowieci w tajgi na zagładę głodową i mrozy, lecz Pan Bóg miłosierny wyratował.

Józef RUSIECKI
Buenos Aires, Argentyna

*) Redakcja zachowała oryginalne brzmienie tekstu.

Wagony, którymi wywożono na zesłkę polskie rodziny. Ekspozycja ze stacji kolejowej Nowa Wilejka

Kalendarium kombatancie

10 września w Sanoku odbyły się uroczystości z okazji Dnia Weterana, wyzwolenia Sanoku oraz pozostałych rocznic przypadających w roku 2004. Po referacie okolicznościowym, odmówiono modlitwę za poległych, pomordowanych i zaginionych żołnierzy, a uczniowie sanockiej szkoły muzycznej wykonali melodię „Śpij kolego”. Władze państwowe Republiki Czeskiej nadały dwudziestu ośmiu kombatantom odznaczenia państwowe. Wręczono także odznaczenia „Zasłużony dla Związku Kombatantów RP i BWP” i uchwałą Zarządu Koła ZKRPIBWP Dyplomy Honorowe. Delegacje i kombatanci złożyli wiązanki kwiatów na grobach żołnierzy na cmentarzu wojskowym.

11 września we Wrocławiu prezesi stowarzyszeń i związków kombatancich wraz z pocztami sztandarowymi uczestniczyli w uroczystym apelu z okazji Święta Wojsk Lądowych i promocji podchorążych Studium Oficerskiego Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki.

12 września w Częstochowie spotkali się uczestnicy XXXIII Ogólnopolskiej Pielgrzymki Kombatantów na Jasną Górę. W Pielgrzymce wzięli udział kombatanci wraz z rodzinami, młodzież szkolna, harcerze, sympatycy oraz przedstawiciele parlamentu, rządu i samorządu. Organizatorem był Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Częstochowa.

12 września pod Ewiną odbyły się obchody 60. rocznicy bitwy Armii Ludowej na Ziemi Kieleckiej. Uroczystość zaszczycili swą obecnością m.in. gen. Jerzy Kurczewski z Biura Bezpieczeństwa Narodowego, delegacja Zarządu Głównego Związku Kombatantów RP i BWP i uczestnicy bitwy pod Ewiną.

16 września we Wrocławiu, w Dużym Studiu Polskiego Radia, odbyła się akademia związana z Dniem Sybiraka. Przy dźwiękach fanfar wprowadzono na scenę poczty sztandarowe oraz odegrano hymn Związku Sybiraków, a następnie ks. prałat dr Franciszek Głód odprawił modlitwę. Prezes oddziału Związku Sybiraków Jan Fenc powitał gości i wygłosił okolicznościowy referat. Zasłużeni działacze Związku otrzymali wysokie odznaczenia państwowe. Część artystyczną zapewniła młodzież z trzech szkół wrocławskich i Chóru Osiedlowego „Dumka” z Prac Od-rzańskich, a oprawę plastyczną całej uroczystości Szkoła Podstawowa w Żernikach Wrocławskich.

17 września w Rzeszowie w 65. rocznicę napaści sowieckiej na Polskę staraniem miejscowego Oddziału Związku Sybiraków zorganizowano okazale uroczystości. W Katedrze Rzeszowskiej została odprawiona Msza św., po której przed tablicą Gólgoty Wschodu wmurowaną na frontonie Katedry złożono wieńce i wiązanki kwiatów.

17 września w Warszawie–Rembertowie w 65. rocznicę agresji ZSRR na Polskę odbyła się uroczystość złożenia kwiatów przy pomniku Więźniów Obozu NKWD.

17 września we Wrocławiu, przy pomniku Zesłańców Sybiru, w 65. rocznicę agresji sowieckiej na Polskę, celebrowana była Msza św. polowa.

Odprawiali ją ks. bp. Józef Pazdura wraz z kapelanami prałatami – ks. dr. Franciszkiem Głódem, ks. dr. Wojciechem Tokarzem i ks. prof. Henrykiem Szareką. Przedstawiciele władz państwowych, samorządowych, wojewódzkich i miejskich, wojska, policji, straży miejskiej, Sybiracy, inwalidzi wojenni, kombatanci i sympatycy złożyli wieńce i wiązanki przed pomnikiem. Wojskową oprawę uroczystości sprawował Śląski Okręg Wojskowy.

18 września we Wrocławiu, w Sanktuarium Gólgoty Wschodu, w 65. rocznicę napaści ZSRR na Polskę odbyła się uroczystość religijno-patriotyczna, w której uczestniczyli Sybiracy i kombatanci. Mszę św. w intencji pomordowanych przez NKWD, a także tych, którzy zmarli jako zesłańcy na „niehumanitarnej ziemi”, celebrował o. Tadeusz Rydzik. Homilię wygłosił Kapelan Pomordowanych na Wschodzie ks. prałat Zdzisław Peszkowski. Następnie został odczytany Apel Poległych oraz oddano salwę honorową. W Panteonie Gólgoty Wschodu przedstawiciele Związku Sybiraków odsłoniли dwie tablice – gen. Władysława Sikorskiego i gen. Władysława Andersa. Poświęcił je ks. prałat Zdzisław Peszkowski.

19 września w Gdyni w 65. rocznicę napaści sowieckiej na Polskę został odsłonięty i poświęcony pomnik „W hołdzie zesłańcom Sybiru”. Uroczystość rozpoczęła się Mszą św. w kościele NMP Królowej Polski, którą celebrowali ks. prałat Edmund Wierzbowski i kapelan miejscowego Koła Związku Sybiraków ks. dziekan Henryk Kiedrowski. Po Mszy św., uczestnicy (ok. tysiąca osób) przemarszerowali przed pomnik. W trakcie uroczystości przemówienia wygłosili prezes gdyńskiego Koła Związku Sybiraków Aleksander Rzyński i prezes Zarządu Wojewódzkiego Związku prof. Stefan Angielski. W akcie erekcyjnym czytamy: *Dziełem tym, inspirowanym potrzebą serca i nakazem sumienia, uczciliśmy tysiące katorżniczych zesłańców z czasów carskich oraz męczeństwo Gólgoty Wschodu – około dwóch milionów polskich obywateli, ofiar wywózki i mordów sowieckich.*

19 września w Kiełpinie, na Cmentarzu Wojennym, odbyły się uroczyste obchody 65. rocznicy Bitwy pod Łomiankami i 60. rocznicy Powstania Warszawskiego. Po Mszy św. polowej odczytano Apel Poległych. Kwiaty złożyli m.in. kombatanci z Oddziału Związku Inwalidów Wojennych Warszawa Praga Południe. Wiązanki złożyli również w Laszkach i Kampinosie.

19 września w Tychach z inicjatywy miejscowego Oddziału SZŻAK odbyło się uroczyste odsłonięcie i poświęcenie pomnika gen. Stefana Roweckiego „Grota” w 60. rocznicę Jego tragicznej śmierci. Organizatorami uroczystości były władze miasta, Zarząd Oddziału SZŻAK w Tychach, Wojskowa Komenda Uzupełnień i Towarzystwo Przyjaciół Armii Krajowej przy Gimnazjum nr 1 im. Armii Krajowej. Uroczystości rozpoczęto Mszą św. w kościele św. Krzysztofa. Następnie uczestnicy przemarszerowali przed pomnik, gdzie dokonano odsłonięcia i poświęcenia. Odczytano Apel Poległych, Kompania Honorowa oddała salwę honorową. Przed pomnikiem delegacje złożyły kwiaty.

21 września w Warszawie, w Sali Wielkiej Zamku Królewskiego, odbyła się uroczysta promocja albumu „Polska szkoła na tułaczach szlakach”.

23 września w Bydgoszczy odbyło się sympozjum *Armia „Pomorze” w kampanii wrześniowej 1939 r. Bitwa nad Bzurą*.

24 września w Koninie, w Domu Kultury, podczas uroczystości z okazji 65. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego wyświetlono film poświęcony wspomnieniom o II wojnie światowej, w którym wystąpili kombatanci z Konina. Ogłoszono też wyniki konkursu historycznego „II wojna światowa w pamięci młodego pokolenia Polaków”, a następnie młodzież przedstawiła najlepsze prace konkursowe. Po prelekcji, odbyła się projekcja filmu „Polskie Państwo Podziemne 1939–1945”.

24 września w Płocku, w 65. rocznicę wybuchu II wojny światowej, dzięki inicjatywie Porozumienia Organizacji Kombatancich Miasta Płocka, z prezesem Markiem Gajewskim na czele, oraz dyrekcji miejscowego Gimnazjum nr 8 im. Aleksandra Maciejskiego została zorganizowana uroczystość, podczas której przedstawiciele instytucji

państwowych, samorządowych i kościelnych otrzymali od kombatantów Honorowe Gwoździe o treści: „Apel Poległych – Płock IX 2004”. Uroczystość, poprzedzona Mszą św. w miejscowym kościele św. Krzyża, zgromadziła rzesze młodzieży. Oprawę wojskową, w tym odczytanie Apelu Poległych, zapewniła Kompania Reprezentacyjna WP. Uczniowie zaprezentowali widowisko teatralne upamiętniające Powstanie Warszawskie. Wystąpił też chór szkolny.

25 września w Warszawie odbyło się uroczyste nabożeństwo w Katedrze Polowej WP w intencji wszystkich uczestników operacji desantowej I Armii Wojska Polskiego w dniach 14–25 września 1944 roku, idącej z pomocą Powstańcom Warszawy.

25 września we Wrocławiu Zarząd Okręgu Dolnośląskiego SZŻAK i Oddział Instytutu Pamięci Narodowej, upamiętniając 65. rocznicę powstania Polskiego Państwa Podziemnego zorganizowały sesję historyczną w Auli Leopoldinum Uniwersytetu Wrocławskiego. Uczestniczyli w niej kombatanci AK, BCh, NSZ, WiN i innych związków oraz wielu zaproszonych gości. Na zakończenie sesji wystąpił chór „Dumka”.

Oprac. K.K.

Ostatnia kwatery

Dwadzieścia kilka kilometrów na północny zachód od Sochaczewa leży wieś Załusków. We wrześniu 1939 r., jak cały obszar powiatu, objęta była działaniami wojennymi dwóch polskich armii: „Poznań” i „Pomorze”. Gdy bitwa nad Bzurą miała się już ku końcowi, 16 września zjawiał się sztab armii „Poznań” ze swym dowódcą generałem dywizji **Tadeuszem Kutrzebą**. Gościł on wtedy w tamtejszym dworku niecałą dobę. Stamtąd udał się na przeprawę przez Bzurę do Witkowiec, zmierzając do Warszawy.

W roku 1918 właściciel ówczesnego dworku, **Paweł Radoszewski**, założył dla wiejskich dzieci szkołę, udostępniając jeden z pokoi na salę szkolną. Sześć lat później szkoła została przeniesiona do Emilianowa, ale w roku 1963 cały dworek zajął Ośrodek Szkolno-Wychowawczy „Na szlaku” w Załuskowie.

Co oznacza słowo „Na szlaku”? Wiąże ono historię tego miejsca z pobytami wojska polskiego w 1939 r. oraz z dzisiejszą działalnością szkoleniową prowadzącą tę gimnazjalną młodzież ku lepszej przyszłości. Ogłoszenie tej

nazwy zbiegło się 25 listopada 2004 r. z uroczystością nadania ośrodkowi imienia generała Tadeusza Kutrzeby. Byłem świadkiem tej uroczystości przygotowanej starannie przez grono nauczycieli z dyrektorką **Joanną Kamińską** na czele. Z przyjemnością obserwowałem zapał dziewcząt i chłopców zarówno w przyjmowaniu gości, jak i artystycznych występach. W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele województwa, powiatu, gminy. Przybyła tam również senator **Jolanta Popiołek**.

Na zakończenie młodzież przedstawiła nam inscenizację nawiązującą do historycznych wydarzeń. By scenę tę uwiarygodnić, chłopcy nosili na sobie mundury z 1939 r., mieli broń, a ich regulaminowe ruchy i meldunki nieźle kopiowały te ich dziadków. Dziewczęta w harcerskich mundurkach deklamowały tematycznie związane wiersze, a wspólne wykonanie przez cały zespół pieśni legionowych i okresu międzywojennego ubarwiło tę uroczystość.

Witold S. DOMAŃSKI
ppłk w st. spocz.
żołnierz armii „Poznań”

Młodzież szkolna przygotowała inscenizację

Tablica gen. Tadeusza Kutrzeby na murze Ośrodka Szkolno-Wychowawczego „Na szlaku”

Pamięci ofiar terroru

29 października młodzież klas II a i III b Liceum Profilowanego z Zespołu Szkół nr 3 im. Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej w Dzierżoniowie odwiedziła miejsce dawnego obozu pracy przymusowej. Dzisiaj znajduje się tu pomnik poświęcony pamięci ofiar terroru.

Uczniowie posprzątali miejsce wokół pomnika, zapalili symboliczne znicze i oddali cześć poległym. Gościem honorowym był kombatant **Kazimierz Ostropolski**. Opiekunami tej akcji były wychowawczynie ww. klas **Mał-**

gorzata Łabaz i Agata Handwerkier. Należy wspomnieć, że nie była to akcja jednorazowa. Uczniowie cztery razy w roku będą odwiedzać to miejsce, w którym przelała się krew tylu niewinnych ludzi.

Jedna z uczennic przypominała najważniejsze wydarzenia związane z tym miejscem.

Od jesieni 1939 r. do Dzierżoniowa oraz innych miejscowości powiatu przywożono jeńców z Kampanii Wrześniowej. W Dzierżoniowie zostali oni umieszczeni w obozie przy ulicy Brzegowej. W 1940 r. Polaków wywieziono do innych obozów jenieckich, do Dzierżoniowa sprowadzono jeńców z innych armii. W zakładach przemysłowych Dzierżoniowa, Bielawy i Pieszyc pracowali robotnicy przymusowi z podbitych krajów.

Szczególnie tragiczny był los Żydów umieszczonych w obozach powiatu dzierżoniowskiego. Pierwsze transporty Żydów, głównie z Polski, przywieziono do powiatu dzierżoniowskiego jesienią 1941 r. Przybyłych umieszczono w obozie w Mościsku. Obóz ten podzielony został na trzy komando: komando prowadzące prace w zakładach produkcyjnych Bielawy, komando skierowane do budowy drogi i obozu pracy (tzw. *Sportschule*) oraz komando zatrudnione w kamieniołomach w Mościsku.

Największym obozem pracy przymusowej dla Żydów w regionie był obóz (*Sportschule*) zlokalizowany w trójkącie między Bielawą, Pieszcami i Dzierżoniowem. Grupy żydowskich robotników adaptowały stare budynki bielawskich kolonii letnich nad Brzęczykiem, w których od 1935 r. mieściła się szkoła spor-

Dziękujemy za Wasz trud

Kombatanci oraz uczniowie i nauczyciele ze Szkoły Podstawowej nr 3 im. Dzieci Powstania Warszawskiego w Warszawie oraz z Pijarskiej Szkoły Podstawowej i Gimnazjum spotkali się 10 listopada ub.r. w Sanktuarium Matki Bożej Nauczycielki Młodzieży w Warszawie na uroczystości z okazji Święta Niepodległości.

Po przywitaniu gości, a wśród nich uczestników walk o niepodległość, uczniów i nauczycieli, o dążeniach do odzyskania niepodległości opowiadała uczestniczka Powstania Warszawskiego i matka chrzestna sztandaru szkoły **Jadwiga Podrygałło**.

Podczas Mszy św. procesja uczniów przeszła przed ołtarz, gdzie złożono symboliczne dary. Były to m.in. flaga Polski, prace konkursowe dzieci i młodzieży przedstawiające pomniki martyrologii i victorii narodu polskiego (prace wyróżnione w konkursie goście mogli obej-

rzeć przed rozpoczęciem uroczystości), kwiaty, albumy i kroniki. Po Mszy św. uczniowie ze Szkoły Pijarskiej zaprezentowali program artystyczny. Deklamowali wiersze i śpiewali pieśni patriotyczne.

Kombatanci otrzymali białe i czerwone kwiaty – symbol wdzięczności za ich trud, dzięki któremu można żyć, pracować i uczyć się w wolnej Polsce.

Oficjalną część uroczystości zakończyło złożenie kwiatów przed tablicą upamiętniającą mieszkańców Siekierok i Augustówki poległych, pomordowanych i zaginionych podczas II wojny światowej. Przed tablicą pokłoniły się liczne szkolne poczty sztandarowe.

kak Kombatanci otrzymali białe i czerwone kwiaty

Procesja uczniów przeszła przed ołtarz, by złożyć symboliczne dary

towa dla członków Hitlerjugend. Stąd właśnie nazwa obozu.

W zagajniku w pobliżu obozu znajdują się groby ok. dwustu za-

mordowanych lub zmarłych z wycieńczenia robotników przymusowych i więźniów, głównie Żydów.

Na początku 1944 r. obóz *Sportschule*

przekształcony został w filię obozu koncentracyjnego Gross Rosen. Więźniów zatrudniano w okolicznych fabrykach. Pod koniec tego roku Żydów przeniesiono z obozu *Sportschule* do innych obozów w Dzierżonowie, Bielawie, Pieszcach, Piławie Górnej i Niemczy. W obozie *Sportschule* umieszczono jeńców francuskich i belgijskich oraz Polaków z ruchu oporu, głównie członków AK. W *Sportschule* znajdowało się pod koniec wojny ok. siedem tys. osób*).

Agata HANDWERKIER
Małgorzata ŁABAZ
Kazimierz OSTROPOLSKI

Młodzież przed pomnikiem poświęconym pamięci ofiar. Wśród uczniów stoi kombatant Kazimierz Ostropolski

*) Informacje te opracowane zostały na podstawie: Dzierżonów. Zarys monografii miasta pod redakcją Stanisława Dąbrowskiego, Wrocław-Dzierżonów 1998.

W hołdzie żołnierzom Akcji „Burza”

Po sześćdziesięciu latach...

Ceranów, Bielany, Repki – te trzy wsie powiatu Sokołów Podlaski szczególnie uroczyste obchodziły 60. rocznicę walk żołnierzy Obwodu AK „Sęp” – „Proso” w ramach Akcji „Burza”. W okolicznych kompleksach leśnych – w puszczy sterdyńskiej, lasach repkowskich i rucheńskich walczyło w czasie okupacji niemal 2,5 tys. żołnierzy Obwodu pod dowództwem mjr. **Jerzego Sasina „Rosy”**. Przeprowadzili oni kilkadziesiąt walk i potyczek z wojskiem i żandarmerią niemiecką oraz dokonali wielu akcji dywersyjnych i sabotażowych. 28 lipca 1944 roku kompania por. **Lucjusza Gawrysia „Rysia”**, walcząca w ramach II Batalionu 22 pp.

AK, rozbiła pod wsią Rytele Olechny oddział niemiecki. Dwudziestu Niemców zginęło, drugie tyle zostało rannych.

Po sześćdziesięciu latach w Ceranowie, Bielanych i Repkach odsłonięto trzy pomniki upamiętniające tamte walki. Ufundowało je miejscowe społeczeństwo. Uroczystości odsłonięcia i poświęcenia pomników odbyły się 11, 19 i 26 września ub.r. Uczestniczyli w nich, obok kombatantów, przedstawiciele władz lokalnych i liczne grono mieszkańców. Odczytano Apel Poległych, u stóp pomników złożono wieńce. Młodzież szkolna zaprezentowała okolicznościowy program artystyczny.

Płk Józef
ZACIERKA

APTEKA PRZYJAZNA DLA KOMBATANTA

APTEKA „ESKULAP”

46-066 OPOLE
ul. Damrota 10
tel. (0-77) 453 67 70

Godziny otwarcia:
pn.–pt. 8.00–19.00
sob. 8.00–14.00

APTEKA „ESKULAP”

45-064 OPOLE
ul. Reymonta 14
tel. (0-77) 441 86 77

Godziny otwarcia:
pn.–pt. 7.30–20.00
sob. 8.00–15.00

APTEKA „WILSONA”

45-429 OPOLE
ul. Orzechowa 33
tel. (0-77) 458 06 44

Godziny otwarcia:
pn.–pt. 9.00–14.00
sob. 8.00–14.00

Apteki udzielają 8% rabatu dla kombatantów i wdów po kombatantach na leki pełnopłatne wydawane na receptę oraz na leki bez recepty, materiały i sprzęt medyczny oraz pozostały asortyment medyczny.

Oferują ponadto blisko 150 leków stosowanych w chorobach przewlekłych wydawanych na receptę w obniżonej cenie oraz leki „za grosze” (np. paski do glukometrów po 0,01 zł, insuliny po 3,20 zł).

Istnieje możliwość dostarczenia leków do domu po uprzednim uzgodnieniu.

Apteki uczestniczą w programie „Dbam o Zdrowie”, który oferuje możliwość otrzymania atrakcyjnych upominków.

Listy do redakcji

Nietypowy pomnik pamięci w Woroncu

Jadąc z Warszawy w kierunku Terespoła ku granicy polsko-białoruskiej, na skraju lasu tuż przy drodze w miejscowości Woroniec około 10 km za Międzyrzeczem Podlaskim można zobaczyć nietypowy, zbudowany z betonu pomnik. Przedstawia on w naturalnych rozmiarach, w formie „cienia” – amerykańską latającą fortecę.

Nad ziemią wystaje tylko statecznik samolotu, na którym widnieje napis w języku polskim i angielskim: *W hołdzie 41 802 lotnikom sił powietrznych Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, którzy oddali swe życie niosąc wolność okupowanym krajom Europy – wdzięczni Polacy.*

Tak wspominają żyjący świadkowie tamtych wydarzeń: amerykański samolot (forteca) został zestrzelony przez Niemców nad miejscowością Woroniec (powiat Biła Podlaska), po wykonaniu zadania nad Niemcami, gdy udawał się na zapasowe lotnisko w Połtawie (Ukraina). Z dziesięcioosobowej załogi zdołało się uratować siedmiu lotników dzięki szybkiej akcji oddziału partyzanckiego „Zenona” Armii Krajowej.

Po ponad miesięcznym pobycie w tym oddziale, zostali oni przekazani pod koniec Akcji „Burza” w 1944 roku sowieckim władzom wojskowym, a następnie przerwani do swoich baz.

Bolesław ŁUGOWSKI

Reprezentują nas wnukowie

Mając na uwadze wiek i niedołężność kombatantów Koła Gminnego Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych w Garbowie, Zarząd Koła postanowił powołać wnuków tychże kombatantów do obsługi poczty sztandarowej. Będą oni reprezentować swoich dziadków – Weteranów Walk o Wolność i Niepodległość Ojczyzny. Postanowiono powołać trzy zespoły, które na zmianę będą obsługiwać poczet sztandarowy. W roku 2005 przewidzianych jest pięć uroczystości państwowych i kościelnych (...).

Będzie to piękna lekcja patriotyzmu dla młodzieży, lekcja historyczno-poglądowa. (...)

por. rez. Józef ADAMCZYK
sekretarz Koła Gminnego Związku Kombatantów RP i BWP w Garbowie

• poszukujemy • poszukujemy • poszukujemy • poszukujemy •

Poszukuję kolegów z Kompanii Dyspozycyjnej Komendy Placu Śródmieście Południe, z którymi razem brałem udział w Powstaniu Warszawskim. Chciałbym nawiązać z nimi kontakt. Komendantem Komendy Placu był płk **Albin**.

Bardzo proszę o kontakt telefoniczny:

Jerzy WŁODEK „Wład”,
tel. (0-22) 848 56 15

Pilnie poszukuję świadków – kombatantów żołnierzy ZWZ-AK, WiN, których

komendantem był m.in. w Podobwodzie Armii Krajowej „C” Opole Lubelskie – Obwód Puławy **Agnor Walusiński**, posiadający w latach 1940–1947 pseudonimy „Maj”, „Kiel”,

„Willi”. Dla przypomnienia fotografia **Agnora Walusińskiego** – kapitana od 1945 r., więzionego w Warszawie przy ul. Rakowieckiej od sierpnia 1952 r. do czerwca 1955 r. Na wiadomość oczekuje szwagier

Stanisław KACZYŃSKI
ul. Kościuszki 12 m. 25
97-500 Radomsko
tel. (0-44) 683 29 96 po godz. 20.00

Poszukuję informacji o zawodowym podoficerze **Edmundzie Więckiewicz** (synu Zygmunta), który pełnił służbę wojskową w latach 1924–1939 w Modlinie. Mieszkał wówczas w Warszawie na Pradze przy ul. Kamiennej 10.

Do Oświęcimia został przewieziony pierwszym transportem z Warszawy 7 stycznia 1941 r. i oznaczony numerem 8256. Zamordowany 10 listopada 1941 r. w KL Auschwitz.

Wiadomości od towarzyszy broni oraz więźniów Pawiaka i Oświęcimia proszę kierować na adres:

Wiktor WIĘCKIEWICZ
ul. Karmaluka 38
Żytomierz 6
10001 Ukraina
tel. (0-0380) 412 24 16 86

Poszukuję rodziny **Eugeniusza Siedleckiego** – żołnierza AK. Został zastrzelony w Krakowie niedaleko Barbakanu 5 września 1945 r. przez funkcjonariuszy UB. Miał wtedy 40 lat.

Listy proszę kierować na adres:

Janina PAMUŁA
ul. Włotowa 4/17
30-668 Kraków
tel: (0-12) 658 98 53

Informujemy

Zarząd Główny Stowarzyszenia Szarych Szeregów uprzejmie zawiadamia, że nastąpiły zmiany w składzie prezydium. Obecnie jego skład przedstawia się następująco: **Jerzy Jabrzemski** – p.o. przewodniczącego Zarządu Głównego, **Zbigniew Kozacek** – zastępca przewodniczącego, **Janusz Stepkowski** – zastępca przewodniczącego, **Konrad Karpiński** – sekretarz generalny, **Marian Szczęśniak** – skarbnik.

Zarząd Główny Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Więźniów – Byłych Dzieci Niemowląt – Hitlerowskich Obozów i Zakładów Eksterminacji w Rawiczu uprzejmie informuje, że w wyniku przeprowadzonych wyborów we wrześniu 2004 r. na Walnym Zebraniu Sprawozdawczo-Wyborczym do władz zostali powołani: **Andrzej Cichy** – prezes, **Franciszek Konieczny** – wiceprezes, **Barbara Pazoła** – sekretarz, **Krystyna Niedbała** – członek Zarządu oraz **Józef Łyska-wa** – członek Zarządu.

Nowe stowarzyszenia

Do rejestru stowarzyszeń w Urzędzie ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych wpisano:

Narodowe Zjednoczenie Wojskowe Mazowsze Północne, ul. Edukacji Narodowej 1, 06-408 Krasne, prezes – **Lucjan Przewłocki**.

Informacja o powstałej stronie internetowej „Maczkowcy”

Pod patronatem Uniwersytetu Gdańskiego, prezydenta Sopotu i Koła „Gdańsk” Związku Kół 1 Dywizji Pancерnej przygotowana jest praca naukowa, której tytułem roboczym są „Wojenne szlaki Polaków do Falaise, Bredy i Wilhelmshaven”. Autor pracy, **Dariusz Szymczyk**, zamierza przedstawić w niej przeżycia, powikłane losy i różnorodne drogi tych późniejszych żołnierzy Pierwszej Pancерnej, którzy – od daty hitlerowskiej agresji na Polskę w 1939 roku, do momentu wstąpienia w szeregi Dywizji – docierali do niej ze wszystkich niemal zakątków świata.

W tym celu utworzona została strona internetowa (www.maczkowcy.si.pl), na której umieszczona jest symboliczna mapa szlaków wiodących z różnych rejonów ziemskiego globu do Dywizji oraz apel (w językach: polskim, angielskim, francuskim i niderlandzkim) o jej uzupełnienie, bądź też przesyłanie wspomnień, a nawet związanych relacji z tego okresu na adresy kontaktowe:

Dariusz SZYMCZYK
ul. Kujawska 29/73
81-862 Sopot
lub adres Zarządu Koła „Gdańsk” ZK 1DP:

Zygmunt E. HAAS
ul. Pilotów 12-B/2
80-460 Gdańsk

Zygmunt E. HAAS
ul. Ciołkowskiego 7-C/8
80-463 Gdańsk

Apel

Minęła 60. rocznica zwycięskich walk Pierwszej Polskiej Dywizji Pancерnej. Powstaje praca, której celem jest przedstawienie żołnierskich losów wojennych tułaczy. Ich wkład w bojowe zasługi Dywizji jest na ogół znany. W tej pracy podkreślić pragniemy ich wysiłek i determinację w dotarciu do istniejących na terenie Wielkiej Brytanii polskich formacji wojskowych. Różne, często dramatyczne i trudne, były to tułacz szlaki. Żołnierze Dywizji, jak również ich potomkowie, proszeni są o dostarczenie wszelkich informacji dotyczących wojennych przejść w tym zakresie, celem ich upamiętnienia. Będziemy Państwu wielce zobowiązani za wszelkie informacje, zarówno ze strony tych, którzy przeżyli sowieckie łagry i hitlerowskie obozy, jak i tych, co w drodze swej przekraczali zielone granice. Interesują nas także losy tych, którzy jako ochotnicy przybywali z obu Ameryk oraz tych, którzy ochotniczo uzupełniali szeregi walczącej Dywizji przez swą ucieczkę, bądź dobrowolne poddanie się Aliantom z przymusowo pełnionej służby w Wehrmachcie.

Za Zarząd Koła
prezes Zygmunt E. HAAS

Kalendarium spotkań opłatkowych

2004

■ **9 grudnia** w Warszawie odbyło się spotkanie opłatkowe Klubu Kawalerów Orderu Wojennego Virtuti Militari. Wziął w nim udział kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych minister Jan Turski.

■ **9 grudnia** w siedzibie Zarządu Głównego Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych spotkali się członkowie Klubu Kościuszkowców oraz zaproszeni goście. Przy brzmieniu kolęd kombatanci przełamali się opłatkiem i złożyli sobie życzenia.

■ **13 grudnia** w Zamku Królewskim w Warszawie odbyło się spotkanie opłatkowe Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, Fundacji Polskiego Państwa Podziemnego i Związku Piłsudczyków. Z uczestnikami spotkania opłatkiem przełamali się minister Jan Turski.

■ **13 grudnia** w Warszawie odbyło się spotkanie opłatkowe Warszawskiego Okręgu Związku Inwalidów Wojennych RP.

■ **15 grudnia** w Ośrodku Kultury w Piasecznie spotkanie opłatkowe zorganizowali: starosta piaseczyński, burmistrz miasta i gminy Piaseczno oraz Zarząd Koła Związku Kombatantów RP i BWP.

■ **15 grudnia** w Warszawie na uroczystości opłatkowej spotkali się członkowie Środowiska Klubu 1 Drezdeńskiego Korpusu Pancernego. Obecni byli również przedstawiciele innych organizacji kombatanckich.

■ **16 grudnia** w Domu Kultury w Koziencach odbyło się tradycyjne spotkanie, podczas którego opłatkiem dzielili się członkowie Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Kraju, przedstawiciele władz miasta i gminy, starostwa powiatowego, policji i duchowieństwa. W spotkaniu uczestniczyli poczty sztandarowe.

■ **17 grudnia** w Grudziądzu kombatanci Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie zrzeszeni w miejscowym Kole spotkali się

w Garnizonowym Klubie Oficerskim na tradycyjnym opłatkowi wigilijnym. W uroczystości uczestniczyły również członkinie Koła – wdowy po byłych żołnierzach oraz zaproszeni goście i delegacje innych stowarzyszeń kombatanckich z Grudziądza. Po powitaniu ks. kanonik Stanisław Andrik odczytał fragment Ewangelii i wspólnie odmówiono modlitwę. Potem uczestnicy podzielili się opłatkiem i złożyli sobie życzenia świąteczno-noworoczne. Kolędy i pastorałki śpiewał Zespół Wokalno-Muzyczny Klubu GKO.

■ **17 grudnia** w Warszawie odbyło się spotkanie opłatkowe Związku Kombatantów RP i BWP oraz Fundacji „Moje wojenne dzieciństwo”. W świąteczny nastrój wprowadziły gości występy chóru „Starówka” z Towarzystwa Przyjaciół Warszawy oraz młodzieżowego zespołu artystycznego XXX Liceum Ogólnokształcącego w Warszawie.

■ **17 grudnia** w Warszawie, w siedzibie Związku Kombatantów RP i BWP, odbyło się spotkanie opłatkowe zorganizowane przez wojewodę mazowieckiego i Radę Kombatantów Województwa Mazowieckiego. Obecni byli goście ze wszystkich związków i stowarzyszeń reprezentowanych w Radzie. W spotkaniu uczestniczyli minister Jan Turski oraz wicewojewoda mazowiecki Maciej Sieczkowski. Po modlitwie podzielono się opłatkiem i złożono sobie życzenia świąteczne i noworoczne.

■ **18 grudnia** w Częstochowie miejscowy Zarząd Związku Żołnierzy Armii Krajowej i Związek Korpusu Wojska Polskiego jak co roku wspólnie zorganizowali uroczystość opłatkową. W jej trakcie prezydent miasta Tadeusz Wrona wręczył Patenty Weterana Walk o Wolność i Niepodległość Ojczyzny. Wystąpiła orkiestra im. C. K. Norwida.

■ **18 grudnia** w Warszawie w spotkaniu opłatkowym uczestniczyli kombatanci i kombatantki z Koła Oberlangen przy Polskim Związku byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych.

■ **29 grudnia** w Ciechocinku miejscowy Zarząd Oddziału Związku Inwalidów Wojennych RP jak co roku zorganizował wiece wigilijną. Oprócz kombatantów i inwalidów wojennych przybyli na nią przedstawiciele kościoła katolickiego i prawosławnego oraz władz miejskich i samorządowych – ordynariusz diecezji włocławskiej ks. bp Wiesław Mering, ks. prałat Grzegorz Karolak, ks. Mikołaj Hajduczenia, prezes Zarządu Okręgowego ZIWRP w Bydgoszczy płk Edward Kowalski, burmistrz Ciechocinka Leszek Dzierżewicz. Po okolicznościowym przemówieniu i poświęceniu

Ciechocinek, 29 grudnia 2004 r. Od prawej: prezes Zarządu Oddziału ZIWRP w Ciechocinku Wiesław Elandt, ordynariusz diecezji włocławskiej ks. bp Wiesław Mering, prezes Zarządu Okręgowego ZIWRP w Bydgoszczy płk Edward Kowalski, ks. prałat Grzegorz Karolak i ks. Mikołaj Hajduczenia

opłatka, uczestnicy złożyli sobie życzenia świąteczne i noworoczne. Uroczystości urozmaicił występ chóru miejscowych szkół. Śpiewano kolędy i pieśni wojskowe.

2005

■ **13 stycznia** w Opolu odbyło się tradycyjne spotkanie opłatkowe w sali konferencyjnej Sztabu 10 Opolskiej Brygady Logistycznej im. płk. Piotra Wysockiego. Organizatorem spotkania był Zarząd Okręgu Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych.

■ **22 stycznia** na plebanii przy kościele Miłosierdzia Bożego w Warszawie odbył się tradycyjny opłatek, w którym uczestniczyli weterani zrzeszeni w Stowarzyszeniu Polskich Kombatantów Obrońców Ojczyzny.

Oprac. K.K.

REDAKCJA: 00-926 Warszawa, ul. Wspólna 2/4
 REDAGUJE ZESPÓŁ: **Bożena Materska** (red. nacz.), **Katarzyna Kępka**
 stała współpraca **prof. Adam Dobroński**, **Ewa Dumin**
 PRENUMERATA I KOLPORTAŻ: **Andrzej Sosiński (661 86 67)**

WYDAWCA: **Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych**

ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa, tel. redakcji 661 87 05, fax 661 87 45, centr. 661 81 11, tel. informacji 661 81 29, 661 87 40

Adres internetowy: <http://www.udskior.gov.pl>, e-mail: kombatant@udskior.gov.pl

W 2005 r. egzemplarz „Kombatanta” kosztuje 2,50 zł, a cena prenumeraty rocznej wraz z kosztem wysyłki – 30 zł. Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę pocztą lotniczą kosztuje 24 USD lub równoważność tej kwoty (mogą być czeki). Wpłaty na prenumeratę należy dokonywać na konto: Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa, numer konta: NBP Oddział Okręgowy Warszawa 03101010100050472231000000.

Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania zmian i skrótów w nadsyłanych materiałach. Materiały powinny być czytelne, podpisane pełnym imieniem i nazwiskiem autora oraz zawierać jego prywatny adres, ewentualnie telefon. Artykułów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Rubryka „Poszukujemy” jest bezpłatna. Nakład 4000 egz.

Opłatek u „Karpaczków”

Tradycyjny opłatek odbył się u „Karpaczków” 11 grudnia ub.r. w gościnnym LXII Liceum Ogólnokształcącym im. gen. broni Władysława Andersa w Warszawie.

Inaczej niż w latach ubiegłych, w spotkaniu oprócz Dzieci Tułaczych, weteranów spod znaku świerka (Anglicy nazywali nas Christmas Tree Division) i ich rodzin wzięli udział przedstawiciele kilku szkół oraz zaproszeni goście. Nie zabrakło przewodniczącej Zarządu Głównego Stowarzyszenia „Klub Szkół, Przyjaciół i Organizacji Monte Cassino” **Marii Szczepaniec** z lubieńskiego Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych.

W czasie spotkania wręczono delegatom niektórych szkół urny z ziemią z poboju i grobu Naczelnego Wodza w Newark. Urny z ziemią spod Monte Cassino otrzymały szkoły:

- II Liceum Ogólnokształcące im. gen. Wł. Andersa w Chojnicach,

- Gimnazjum nr 2 im. 2 Korpusu Polskiego – Zdobywcy Klasztoru Monte Cassino w Krzyżanowie,

- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. 3 Dywizji Strzelców Karpackich w Czaplunku,

- Zespół Szkół im. gen. Wł. Andersa w Częstochowie,

- Szkoła Podstawowa nr 32 im. Bohaterów Monte Cassino w Katowicach,

- Gimnazjum nr 1 im. gen. Wł. Andersa w Mińsku Mazowieckim.

LXII Liceum Ogólnokształcące im. gen. broni Wł. Andersa w Warszawie otrzymało urnę z ziemią spod Lenino, a Szkoła Podstawowa im. gen. broni Wł. Sikorskiego w Jachowej Woli – urnę z ziemią z grobu Naczelnego Wodza w Newark.

Prezes Stowarzyszenia Byłych Żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie **Tadeusz M. Czerkawski** wręcza urnę z ziemią

Po opłatku, przy życzeniach: „Obyśmy tylko zdrowi byli” obecni zasiedli do suto zastawionych stołów (Dziękujemy serdecznie Panie Dyrektorze **Janie Dorosiewicz!**). Nasi towarzysze broni **Henryk Skrzypiński** i **Tadeusz Kurcyk** polali rubinowy napój – wino przywiezione z Włoch. Czas minął w miłej i koleżeńskiej atmosferze. Do Siego Roku!

Cet

Partyzancka Wigilia

Na opłatku wigilijnym spotkali się 15 grudnia 2004 r. w Warszawie członkowie Chóru Żołnierzy Armii Krajowej „Nowogródzkie Orły”, zgodnie z kilkunastoletnią tradycją.

Gospodarzem spotkania był por. **Wacław Fiszer**, który prowadzi Chór. Po przywitaniu chórzystów i zaproszonych gości, został odczytany fragment Ewangelii opowiadający o narodzeniach Jezusa. Przy wtórze kolęd wszyscy przełamali się opłatkami, składali sobie życzenia i dzielili się wspomnieniami.

„Nowogródzkie Orły” wystąpiły z koncertem. W zaprezentowanym repertuarze znalazły się pieśni religijne, patriotyczne, wojenne i wojskowe, które wzruszyły wszystkich obecnych.

kka

Chór „Nowogródzkie Orły” wystąpił z koncertem

Fot.: K. Kępka

Zgodnie z tradycją Wigilię rozpoczęła wspólna modlitwa

Fot.: K. Kępka

17 stycznia 2005 r. – 60. rocznica zakończenia walk o Warszawę

Wrocznicę tamtych wydarzeń, 17 stycznia br., kombatanci, przedstawiciele władz państwowych na czele z ministrem obrony narodowej Jerzym Szmajdzińskim i samorządowych, kilkunastu ambasad i ata-szatów, mieszkańcy Warszawy i uczniowie zebrałi się przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie. W skupieniu wysłuchali Apelu Poległych, a następnie liczne delegacje złożyły na płycie Grobu wieńce i wiązanki kwiatów. Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych reprezentowali kierownik Urzędu minister Jan Turski i jego zastępca minister Jerzy Kozłowski.

Uroczystości odbyły się również na cmentarzu – Mauzoleum Żołnierzy Radzieckich. Przy dźwiękach werbli przed Pomnikiem kwiaty złożyli m.in. uczestnicy wydarzeń sprzed 60 lat oraz przedstawiciele korpusu dyplomatycznego.

Następnie uczestnicy spotkali się w Centrum Konferencyjnym Wojska Polskiego, gdzie wysłuchali koncertu Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego i wzięli udział w uroczystym obiedzie wydanym na cześć weteranów walk o Warszawę. kak

17 stycznia br. przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie pierwsi złożyli wieńce kombatanci

**Z głębokim szacunkiem
trzeba pochylić się nad
grobami tych, co polegli**

Delegacja Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych przed Grobem Nieznanego Żołnierza. Od lewej: płk Jan Ozga, kierownik Urzędu Jan Turski, zastępca kierownika Urzędu Jerzy Kozłowski

Pomnik na cmentarzu – Mauzoleum Żołnierzy Radzieckich w Warszawie

Kwiaty przed Pomnikiem na cmentarzu – Mauzoleum Żołnierzy Radzieckich złożyli obywatele Federacji Rosyjskiej mieszkający w Polsce

Zdjęcia: K. Kępka